

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Економічний факультет
(назва інституту, факультету)

Кафедра обліку і аудиту
(повна назва кафедри)

БАКАЛАВРСЬКА РОБОТА

бакалавр
(освітній рівень)

на тему

ОРГАНІЗАЦІЯ ОБЛІКУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Виконала: студентка 4 курсу, групи

ОО(З)-41 напрямку підготовки (спеціальності)

071 Облік і оподаткування
(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Ярема Іванна Василівна
(прізвище та ініціали студента)

Керівник Сас Л.С.
(прізвище та ініціали)

Рецензент Криховецька З.М.
(прізвище та ініціали)

Івано-Франківськ – 2020 р.

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”

Факультет Економічний
Кафедра Обліку і аудиту
Освітній рівень бакалавр
Напрямок підготовки (Спеціальність) 071 Облік і оподаткування
(шифр і назва)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри _____
(підпис)

Баланюк І.Ф.
(прізвище, ініціали)

“10” жовтня 2019р.

ЗАВДАННЯ

НА ВИПУСКНУ РОБОТУ СТУДЕНТУ

Ярема Іванна Василівна
(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів
малого підприємництва

керівник роботи Сас Людмила Степанівна, кандидат економічних наук, доцент
(прізвище, ім'я, по батькові, науковий ступінь, вчене звання)

затверджені наказом університету від “05” травня 2020 р. № 2

2. Строк подання студентом роботи 15.05.2020 р.

3. Вихідні дані до роботи монографії, статті в наукових журналах,
підручники, тези конференцій, статистична інформація, дані з досліджуваного
об'єкта

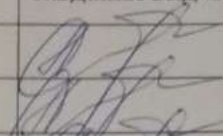
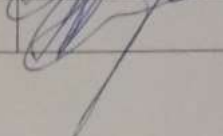
4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно
розробити)

1. Теоретичні аспекти малого підприємництва та його роль в
економіці

2. Особливості організації та методики бухгалтерського обліку на малому
підприємстві(ФОП «Домбровський С.І.»)

5. Перелік графічного матеріалу _____ таблиці, рисунки, схеми _____

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Розділ 1	Сас Л.С., к.е.н., доц.		
Розділ 2	Сас Л.С., к.е.н., доц.		
Розділ 3	Сас Л.С., к.е.н., доц.		

7. Дата видачі завдання 13.10.2019 р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва етапів роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
	I розділ «Теоретичні аспекти малого підприємництва та його роль в економіці»	17.02.2020 р.	виконано
	II розділ «Особливості організації та методики бухгалтерського обліку на малому підприємстві (ФОП «Домбровський С.І.»»	16.03.2020 р.	виконано
	III розділ «Теоретичні та практичні аспекти оподаткування в діяльності малого підприємства»	17.04.2020 р.	виконано

Студент _____ Ярема І.В. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____ Сас Л.С. _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

2020-6-17 17:16

Державний вищий навчальний заклад
“Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника”
ПОДАННЯ

**ГОЛОВІ ДЕРЖАВНОЇ ЕКЗАМЕНАЦІЙНОЇ КОМІСІЇ
ЩОДО ЗАХИСТУ ВИПУСКНОЇ РОБОТИ**

Направляється студент _____ до захисту випускної роботи за
(прізвище та ініціали)
напрямом підготовки/спеціальністю _____
(шифр і назва напрямку підготовки/спеціальності)
на тему: _____
(назва теми)

Випускна робота додається.

Директор інституту, декан факультету _____
(підпис)

Довідка про успішність

_____ за період навчання в інституті, на факультеті
(прізвище та ініціали студента)
_____ з 20____ року до 20____ року повністю
виконав навчальний план за напрямом підготовки, спеціальністю з таким розподілом оцінок
за:
національною шкалою: відмінно _____%, добре _____%, задовільно _____%;
шкалою ЄКТС: А _____%; В _____%; С _____%; D _____%; E _____%.

Секретар інституту, факультету _____
(підпис) (прізвище та ініціали)

Висновок керівника випускної роботи

Студент (ка) _____

Керівник роботи _____

_____ (підпис)
“ _____ ” 20____ р.

Висновок кафедри про випускну роботу

Випускна робота розглянута. Студент (ка) _____
(прізвище та ініціали)

допускається до захисту даної роботи в Екзаменаційній комісії.

Завідувач кафедри _____
(назва)

_____ (підпис) _____ (прізвище та ініціали)
“ _____ ” 20____ р.

ВІДГУК

Наукового керівника, кандидата економічних наук

Сас Людмили Степанівни

на випускню роботу студентки групи ОО(з)-41

Яреми Іванни Василівни

на тему «Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва»

Актуальність теми. Дослідження організаційної практики, проблем і перспектив розвитку бухгалтерського обліку і оподаткування в сфері малого підприємництва України має, безперечно, важливе значення. Особливо актуальним на сьогоднішній день є питання адаптації чинної системи бухгалтерського обліку до нових ринкових умов господарювання. Науково-теоретичне дослідження розвитку бухгалтерського обліку в малому бізнесі, його тенденцій, проблем та перспектив має важливе значення і є актуальним.

Мета дослідження полягає у аналізі чинної практики, проблем, тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку системи бухгалтерського обліку оподаткування у сфері малого бізнесу України, а також у багатоаспектному розв'язку проблем облікового забезпечення менеджменту суб'єктів господарювання малого підприємництва через розробку теоретичних пропозицій та рекомендацій, що стосуються вдосконалення бухгалтерського обліку та процесу оподаткування їх господарської діяльності.

Перший розділ «Теоретичні аспекти малого підприємництва та його роль в економіці» присвячений розгляду суті, організації та принципів діяльності малого підприємництва, засад розвитку та нормативно-правового регулювання.

У другому розділі «Особливості організації та методики бухгалтерського обліку на малому підприємстві (ФОП «Домбровський С.І.»)» висвітлена організація та методика обліку на досліджуваному підприємстві та особливості подання звітності малими підприємствами.

У третьому розділі «Теоретичні та практичні аспекти оподаткування в діяльності малого підприємства» розглянуто нормативно-організаційний аспект оподаткування суб'єктів малого підприємництва, методику оподаткування на ФОП «Домбровський С.І.» та напрями вдосконалення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва з врахуванням зарубіжного досвіду.

Робота не позбавлена зауваження: доцільно детальніше проаналізувати нормативно-правового забезпечення досліджуваного процесу. Однак, дане зауваження не впливає на загальну позитивну оцінку роботи.

Випускна робота Яреми Іванни Василівни на тему: «Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва» (на прикладі ФОП «Домбровський С.І.») є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом відповідає вимогам МОН України, а її автор заслуговує на присвоєння кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

Заслуговує оцінки «добре».

Науковий керівник:

к.е.н., доц. Сас Л.С

Міністерство освіти і науки України
Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника
Економічний факультет
Кафедра обліку і аудиту

РЕЦЕНЗІЯ НА ДИПЛОМНУ РОБОТУ

студентки 4-го курсу групи ОО(з)-41

Яреми Іванни Василівни

на тему:

«Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва»

Актуальність теми полягає в тому, що організація бухгалтерського обліку та оподаткування є актуальними питаннями для підприємств будь-якої форми власності та розмірів. Проте актуальність дослідження проблемних моментів організації обліку підприємствами малого бізнесу обумовлено специфічними особливостями у застосуванні методів та прийомів. Бухгалтерський облік повинен організовуватись згідно до вимог чинного законодавства та особливостей господарської діяльності конкретного підприємства. Особливої актуальності набуває питання раціональної організації і методики бухгалтерського обліку та оподаткування відповідно до вимог системи управління малим підприємством в цілому.

Якість проведеного аналізу процесу обліку і оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва полягає у висвітленні організації документування обліку на досліджуваному підприємстві, відображення діяльності в облікових регістрах та звітності на досліджуваному підприємстві, а також аналіз процесу оподаткування у процесі діяльності ФОП «Домбровський С.І.».

Практична цінність висновків і рекомендацій полягає в тому, що отримані результати можуть бути використані у діяльності ФОП «Домбровський С.І.», а представлені в роботі докладні теоретичні матеріали є актуальними на сьогоднішній день.

Загальний висновок і оцінка випускної роботи. Випускна робота Ярицької Діани Сергіївни на тему: «Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва» (на прикладі ФОП «Домбровський С.І.») є завершеним, самостійно проведеним науковим дослідженням, за змістом відповідає вимогам МОН України, а її автор заслуговує на присвоєння кваліфікації бакалавра з обліку і оподаткування.

Рецензент:
З.М.

к.е.н., доц. Криховецька

РЕФЕРАТ

Дипломна робота містить сторінок 77, таблиць 11, рисунків 18, додатків 4, та з 62 найменувань списку використаних джерел.

Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва

Предметом дослідження даної кваліфікаційної роботи виступає комплекс теоретичних, організаційних, методологічних та практичних аспектів, пов'язаних із обліково-аналітичним забезпеченням облікової та фіскальної діяльності суб'єктів малого бізнесу.

Об'єктом дослідження виступає обліково-аналітична інформація підприємств малого бізнесу та досліджуваного підприємства зокрема.

Мета даного дослідження полягає у аналізі чинної практики, проблем, тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку системи бухгалтерського обліку оподаткування у сфері малого бізнесу України, а також у багатоаспектному розв'язку проблем облікового забезпечення менеджменту суб'єктів господарювання малого підприємництва через розробку теоретичних пропозицій та рекомендацій, що стосуються вдосконалення бухгалтерського обліку та процесу оподаткування їх господарської діяльності.

Завдання дослідження: визначення теоретичних аспектів малого підприємництва та його роль в економіці; дослідження чинного нормативно-правового регулювання малого підприємництва; висвітлення особливостей організації та методики бухгалтерського обліку на малому підприємстві (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»); обґрунтування теоретичних та практичних аспектів оподаткування в діяльності малого підприємства.

За результатами дослідження сформульовані висновки щодо існуючих прийомів і методів організації обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва.

Одержані результати можуть бути використані на ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.» та інших малих підприємствах.

Рік виконання дипломної роботи 2020

Рік захисту роботи 2020

АНОТАЦІЯ

Ярема І.В. «Організація обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва» – Рукопис.

Дипломна робота на присвоєння кваліфікації економіста за освітньо-кваліфікаційним рівнем магістра за спеціальністю “Облік і аудит”. ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», Івано-Франківськ. – 2020 р.

В дипломній роботі досліджено теоретичні основи організації обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва. В роботі узагальнено і критично проаналізовано основну наукову і методичну літературу з обраної теми дослідження, обґрунтовано методику відображення в обліку діяльності суб'єктів малого підприємництва з урахуванням вимог чинного законодавства.

Розкрито організаційні та методичні положення, а також вироблено практичні рекомендації щодо удосконалення організації обліку та оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва.

В роботі здійснено аналіз діяльності суб'єктів малого підприємництва і на основі узагальнення вивченого висловлено пропозиції щодо його вдосконалення.

Обґрунтовано роль та місце оподаткування у системі поліпшення управління малим підприємством та запропоновано напрями його удосконалення.

Ключові слова: суб'єкт малого підприємництва, діяльність суб'єктів малого підприємництва, основи організації обліку, основи організації оподаткування в діяльності суб'єктів малого підприємництва.

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ	5
1.1. Мале підприємництво: суть, організація та принципи діяльності	5
1.2. Концептуальні засади розвитку малого підприємництва	14
1.3. Нормативно-правове регулювання малого підприємництва	19
РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»)	25
2.1. Організація обліку на малому підприємстві (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»)	25
2.2. Методика обліку на малому підприємстві	37
2.3. Особливості подання звітності малими підприємствами	40
РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА	48
3.1. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва: нормативно-організаційний аспект	48
3.2. Методика оподаткування на ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»	53
3.3. Напрями вдосконалення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва з врахуванням зарубіжного досвіду	56
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	64
ДОДАТКИ	

ВСТУП

Концептуальною основою розвитку економіки держави є розвиток та вдосконалення малого підприємництва як особливого виду господарської діяльності. Українська спільнота все більше усвідомлює, що даний вид підприємництва є одним з найважливіших чинників розвитку національної економіки. Більше того, мале підприємництво є передумовою інноваційного типу економічного зростання, який базується на підприємницькій ініціативі в сфері науково-технічної та організаційно-економічної діяльності.

Сталий розвиток суб'єктів малого бізнесу залежить від ефективного формування системи управління обліково-аналітичним забезпеченням та справлянням податкових платежів з метою організації достатнього обсягу аналітичної та облікової інформації певного рівня якості, корисності та важливості для її користувачів

Наявність значних наукових напрацювань таких науковців, як Бондар М. І., Бруханський Р. Ф., Буряк П. Ю., Бутинець Ф. Ф., Голов С.Ф., Гуцайлюк З. В., Кірейцев Г. Г., Мних Є. В., Саблук П. Т., Сопко В. В., Хомин П. Я. та інших, підтверджує актуальність питань та проблем формування організації системи обліку та оподаткування на підприємствах малого бізнесу. Проте незважаючи на проведені дослідження та сучасний стан малого підприємництва в державі необхідно надалі здійснювати теоретичні дослідження, впровадження в практику нових підходів організації обліку і оподаткування на малих підприємствах із застосуванням прогресивних методик та зарубіжного досвіду.

Мета даного дослідження полягає у аналізі чинної практики, проблем, тенденцій, закономірностей та перспектив розвитку системи бухгалтерського обліку оподаткування у сфері малого бізнесу України, а також у багатоаспектному розв'язку проблем облікового забезпечення менеджменту суб'єктів господарювання малого підприємництва через розробку теоретичних пропозицій та рекомендацій, що стосуються вдосконалення бухгалтерського обліку та процесу оподаткування їх господарської діяльності.

Завдання дослідження:

- визначення теоретичних аспектів малого підприємництва та його роль в економіці;
- дослідження чинного нормативно-правового регулювання малого підприємництва;
- висвітлення особливостей організації та методики бухгалтерського обліку на малому підприємстві (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»);
- обґрунтування теоретичних та практичних аспектів оподаткування в діяльності малого підприємства.

Об’єктом дослідження виступає обліково-аналітична інформація підприємств малого бізнесу та досліджуваного підприємства зокрема.

Предметом дослідження даної кваліфікаційної роботи виступає комплекс теоретичних, організаційних, методологічних та практичних аспектів, пов’язаних із обліково-аналітичним забезпеченням облікової та фіскальної діяльності суб’єктів малого бізнесу.

У ході дослідження бралося до уваги ряд методів, зокрема статистичний, порівняння, візуального, економічного, просторового, статистичного та соціологічного аналізу тощо.

Інформаційною базою проведеного дослідження є нормативно-правові акти України та країн ЄС, праці видатних вітчизняних і зарубіжних вчених, монографії, матеріали наукових конференцій, статті в періодичних виданнях, звітність та інші документи суб’єкта господарювання.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (62 найменування), містить 11 таблиць, 18 рисунків. Загальний обсяг кваліфікаційної роботи становить 77 сторінок .

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ТА ЙОГО РОЛЬ В ЕКОНОМІЦІ

1.1. Мале підприємництво: суть, організація та принципи діяльності

У процесі розвитку на сучасному етапі господарювання національної економіки відбуваються активні процеси діяльності у сфері підприємництва. Сучасне підприємництво досягає певного нового інноваційного характеру, що підкреслює його безпосередню роль в процесі економічного зростання держави, соціальному забезпеченні та збільшенні добробуту всього суспільства. Саме тому сфера підприємницька діяльність в сучасних умовах активізації ринкових відносин потребує посиленої уваги зі сторони і науковців, і фактично працюючих підприємців, які можуть представити новаторські підходи для з'ясування сутності категорії «мале підприємництво».

У загальному вимірі мале підприємництво є визначальним та активним інструментом участі мільйонів людей і в економічному житті країни, і в міжнародному поділі праці, а також невід'ємним та вагомим елементом існування та стимулом до самовдосконалення кожного громадянина, котрий є зайнятим у сфері підприємницької діяльності.

Підприємництво за своєю суттю виступає невід'ємним складником кожної ринкової системи, без якого сучасна економіка не має змісту існувати. Досвід іноземних країн показує, що малі підприємства забезпечують важливу роль в економіці, їх розвиток допомагає прискорити науково-технічний прогрес, насичення ринку певними товарами високої якості, залучення додаткових працівників, тобто створення нових робочих місць, з метою вирішення численних економічних, соціальних та інших проблем[2].

В усіх розвинутих країнах держава забезпечує підтримку малого підприємництва. Населення тоді починає все більше займатися підприємницькою діяльністю. Відповідно постійно зростає зацікавленість до

процесу дослідження та вивчення проблем діяльності та існування малих підприємств, змін та певної специфіки і особливостей їх управління.

На істотний вплив малого підприємництва у процесі здійснення ефективних реформ у вітчизняній економіці акцентував свою увагу І. Лукінов, вважаючи, що «даний процес зумовлюється формуванням належних економічних і правових умов з метою забезпечення успішного розвитку малого бізнесу, однак не за рахунок штучного подрібнення діючих великих промислових і аграрних виробництв, оскільки це може вплинути на розвиток великого бізнесу і призупинити впровадження розробок науково-технічного прогресу» [25].

Р. Коуз підкреслює важливу роль підприємництва в умовах ринкового господарювання, характеризуючи його як реальний регулюючий механізм ринкових відносин [37]. Динаміку його формування та ефективного розвитку в Україні в цілому, та її регіонах зокрема, зумовлюється конкретними організаційно-економічними причинами, а саме [31]:

1. Організаційно-технологічні зміни, котрі призвели до співвідношення між видами виробництва, а саме диверсифікація та осучаснення великого виробництва, реструктуризація, приватизація, відповідні зміни у чисельності та структурі зайнятості на виробництві, сприяли підвищенню ролі малого бізнесу.

2. Динамічну ситуацію на ринку, розвиток міжнародних та глобальних ринків, інформаційних систем утворює нову схему розподілу праці, розвитку сфери малого підприємництва у регіонах. Визначення переваг малих форм підприємництва дозволяє якісніше та швидше використовувати ті місця на ринку, які не становлять інтересу великим корпораціям.

3. Зміцнення ролі вільної конкуренції між суб'єктами господарювання, завдяки якій малому підприємству повною мірою визначати власні переваги (рис.1.1).

У сучасній науковій літературі існує різноманіття підходів до трактування значення поняття «мале підприємництво».

Так, З. Варналій вважає, що «мале підприємництво є самостійною (за рахунок власних коштів) систематичною інноваційною діяльністю громадян-підприємців та малих підприємств на власний ризик з метою отримання підприємницького доходу (надприбутку)» [7].

В. Лапуста стверджує, що мале підприємництво – це «підприємницька діяльність, що здійснюється суб'єктами ринкової економіки при певних встановлених законами, державними органами чи іншими представницькими органами критеріях (показниках)». [7]

МАЛЕ ПІДПРИЄМСТВО
це: — провідний сектор ринкової економіки; — основа дрібнотоварного виробництва
визначає: — темпи економічного розвитку; — структуру та якісну характеристику внутрішнього валового продукту; — ступінь демократизації суспільства
характеризується: — швидкою окупністю затрат; — свободою ринкового досвіду — високою мобільністю; — раціональними формами управління
забезпечує: — насичення ринку товарами та послугами; — реалізацію інновацій; — додаткові робочі місця
формує: — соціальний прошарок підприємців-власників; — основу середнього класу
сприяє: — послабленню монополізму; — розвитку конкуренції

Рис. 1.1. Сутність малого підприємництва [7]

Найбільш вагомий внесок мале підприємництво робить у процес формування конкурентного середовища. Конкуренція визначає суперництво між будь-якими суб'єктами господарювання, позаяк їх самостійна діяльність обмежує певні можливості кожного з таких учасників впливати на загальні

умови руху продукції, товарів та послуг на ринку, водночас стимулюючи виробництво актуальної продукції.

Досить важливою функцією процесу малого підприємництва є пом'якшення соціальної напруги та демократизації існуючих ринкових відносин, адже це є основою формування середнього класу. Воно виконує функцію послаблення, притаманну ринковій економіці і має тенденції соціального різноманіття та розгалуження соціального пакету реформ, котрий провадиться на даному етапі розвитку. Без цільової орієнтації на таке ринкове середовище, де базою є середній клас, запроваджені реформи приречені на провал [26].

Рис. 1.2. Функції малого підприємництва

Систематизація наукових підходів до визначення сутності поняття «мале підприємництво» дає змогу визначити його економічний зміст, який доцільно розглядати у призмі та єдності наступних аспектів:

- висвітлення економічної суті малого підприємництва має охоплювати його типові риси, котрі характеризують його приналежність до підприємницької діяльності;
- мале підприємництво потрібно розглядати та аналізувати як особливий та специфічний підвид підприємництва (див. рис. 1.3)

Рис. 1.3. Системний підхід висвітлення економічної сутності малого підприємництва

Загальновидові ознаки (рис. 1.4) малого підприємництва (далі – МП) як підвиду підприємницької діяльності включають:

- 1) суб'єкти та об'єкти. Суб'єктами МП відповідно до Закону України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» від 22 березня 2012 року № 4618-VI визначаються фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку, та як підприємці, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує

50 осіб та річний дохід від їх діяльності не перевищує 10 млн євро (за середньорічним курсом НБУ), а також юридичні особи – суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, у яких середня кількість працівників за звітний період (календарний рік) не перевищує 50 осіб та річний дохід від будь-якої діяльності не перевищує суму, еквівалентну 10 млн євро (за середньорічним курсом НБУ) [].

Рис. 1.4. Суб'єкти малого підприємництва[]

2) метод господарювання, зокрема, з притаманною економічною відособленістю, незалежністю господарюючих суб'єктів у ході вибору методів та напрямів їх діяльності з обов'язковим урахуванням кон'юнктури ринку та в межах чинних юридичних норм; чіткою відповідальністю за хід роботи та процес прийняття рішень, наслідки такої діяльності та пов'язані з нею ризики; націлення на досягнення економічного успіху, бажання максимізувати прибуток, здійснити самовдосконалення та самореалізацію завдяки втіленню своїх знань, умінь, навичок та ідей у процесі досягнення та максимізації загального ефекту;

3) особливий економічний тип сучасного мислення, котрий спостерігається у підприємців та формується у процесі поєднання знань, умінь, навичок та пошуку особистих підходів та сприяє успішній реалізації значення та тлумачення поняття «економічне мислення» [15].

За тлумаченням дуже близьким до поняття «мале підприємництво» є категорія «малий бізнес». У сучасній науковій літературі точаться дискусії з приводу відмінності чи схожості між поняттями «мале підприємництво» і «малий бізнес», оскільки окремі науковці, сходяться на думці про доцільність їх розмежування.

Зокрема Белінська Я., Варналій З., Сахаров В., Зав'ялова О. та ряд інших, вважають, що поняття «малий бізнес» є діяльністю малих підприємств та окремих громадян задля отримання прибутку, яка не завжди має

супроводжуватися впровадженням інновацій, залученням інвестицій та присутності ризик у процесі власної діяльності.

На відміну від малого підприємництва, як вважає Васильєва Л., малий бізнес, це не просто частина чи сектор національної економіки, який можна статистично виділити в кількісних чи якісних показниках, це – певний тип економічного елементу, якому притаманні такі якісні та принципово нові характеристики, а саме, поєднання в одній особі власника та підприємця; спрямованість діяльності на інновації та ін.

Узагальнюючи наукові підходи, можна стверджувати, що вище згадані поняття часто набувають одного і того ж значення, адже вважається що бізнес та мале підприємництво наприкінці все ж зводяться до звичайної підприємницької діяльності.

Погоджуючись з зазначеними науковими підходами та узагальнюючи їх можна виділити таке визначення поняття «мале підприємництво» - це особливий вид господарської діяльності з поєднанням певних творчих здібностей підприємця та інноваційних підходів, що ґрунтується на самозайнятості підприємців та членів його родини, особистому ризику та майновій відповідальності, спрямовану на отримання максимального прибутку та діє відповідно до певних критеріїв визначених та закріплених у чинному законодавстві.

Відповідно до матеріалів, що висвітлює Євросоюз, мале підприємництво поділяється на середній і малий бізнес та мікропідприємства (див. табл. 1.1). Разом з цим основними факторами, що визначають розмір підприємства, є чисельність працівників та річний оборот (баланс).

Таблиця 1.1

Вимоги до зарахування підприємств до категорії малих у країнах-членах Євросоюзу[]

Тип підприємства	Кількість працівників		Річний оборот (в млн. євро)		Річний баланс (в млн. євро)
Дуже мале підприємство	< 10	та	≤ 2	або	≤ 2

Мале підприємство	< 50	та	≤ 10	або	≤ 10
Середнє підприємство	< 250	та	≤ 50	або	≤ 43

Відповідні показники (табл. 1.1) застосовуються для окремих підприємств. У тому випадку, коли підприємство входить у групу підприємств, або якщо інші компанії, що не відносяться до даної категорії, володіють більше 25 відсотками його капіталу, такі показники не застосовуються.

У Міжнародній організації економічного співробітництва і розвитку (МОЕСР) пропонують наступне групування підприємств за розміром:– 1-19 працівників – дуже малі; 20-99 працівників – малі; 100-499 працівників – середні; 500 і більше працівників – великі[9].

У Сполучених Штатах Америки до групи малих та середніх підприємств (МСП) належать ті, що налічують менше 500 працівників. Обмеження за обсягами річного обороту відсутні.

В цілому такі обмеження бувають різними, проте відокремлення конкретного типу підприємства відбувається у відповідності до числа зайнятих. Зазвичай, вважається, що в МСП має бути зайнято менше 500 осіб, проте в окремих країнах ця цифра є меншою – 300 чи навіть 100 осіб.

Базовою характеристикою МСП є поняття «невелике». Тобто мається на увазі те, що підприємство не відноситься до 10 чи 20 % найбільших фірм на ринку чи в конкретній галузі промисловості. У процесі віднесенні підприємств до категорії малих у ЄС можуть братися до уваги і інші характеристики чи показники.

Рис. 1.5. Класифікація ознак суб'єктів малого підприємництва в розвинутих країнах

Комісія Європейського Союзу (КЄС) запропонувала такі загальні параметри визнання: кількість зайнятих працівників не має бути більшою 100 осіб, розмір власних основних засобів має становити не менше 75 мільйонів євро при умові, що частка великої компанії в статутному фонді підприємства не перевищує 1/3. Комісія теж виділяє мікропідприємства з чисельністю зайнятих

до 9 працівників. Здебільшого – це індивідуальні підприємства, сімейні та фермерські господарства. Під дрібними мається на увазі підприємства з чисельністю зайнятих від 10 до 99 працівників.

Багатоаспектність наукових підходів щодо забезпечення ефективного функціонування малого підприємництва на рівні регіону, дає можливість виділити такі методи [10]:

- метод аналізу, складові якого використовують способи, прийоми і засоби дослідження економічних явищ і процесів на макро- і мікроекономічному рівнях у сфері малого підприємництва;
- метод групувань, який є визначальним етапом стадії економіко-статистичного дослідження для систематизації індивідуальних даних, виявлення характерних рис і закономірностей;
- логічний та історичний методи, що використовуються у процесі дослідження економічних процесів у системності;
- індексний метод – це метод статистичного дослідження, у процесі використання якого за допомогою індексів можна зіставляти соціально-економічні явища і процеси;
- метод порівняння застосовується для визначення схожості та відмінності господарських явищ і процесів, адже будь-які процеси пізнаються у порівнянні;
- метод оцінки факторів внутрішнього та зовнішнього середовища організації, впливу рушійних сил внутрішнього та зовнішнього середовища на результати функціонування суб'єктів господарювання малого бізнесу;
- метод економічного моделювання, структура якого частково відображає реальну картину економічного життя;
- метод таблично-графічний, за допомогою якого відбувається систематизація і наочне подання текстової та цифрової інформації у вигляді таблиць, графіків, діаграм, картограм та логічних схем.

Сфери підприємницької діяльності має певні критерії оцінки, котрі базуються на сукупності принципів, відповідно до сучасного стану та

перспектив розвитку показників ділової активності в конкретному регіоні. Розвиток підприємництва у кожному регіоні ґрунтується на цільових, стратегічних, методологічних та ситуаційних принципах (див. рис. 1.6).

Рис. 1.6. Принципи організації підприємницької діяльності

Принцип історизму передбачає всесторонній розгляд конкретних історичних фактів, подій і явищ відповідно до обставин, в процесі їх взаємозв'язку і взаємозумовленості.

Принцип науковості передбачає застосування спеціальних методик в процесі аналізу наукових розробок, а також визначених методів і прийомів аналізу.

Принцип комплексності передбачає ґрунтовне дослідження взаємозв'язків, комплексну оцінку вхідних параметрів, їх зміну та загальний розвиток у просторі і часі, за кількісними й якісними ознаками.

Принцип системності передбачає поєднання єдності та послідовності у процесі дослідження підприємницької діяльності як цілісної системи у визначеному порядку.

Принцип законності передбачає ведення підприємницької діяльності виключно в межах чинного нормативно-правового поля.

Принцип транспарентності визначає важливість доступу учасників підприємницької діяльності до усіх діючих правил та норм, що регулюють відповідні відносини.

Принцип відповідності в методології свідчить про дотримання твердження про існування взаємозв'язку наукових теорій у процесі їх історичного розвитку.

Принцип рівноваги в дослідженнях економіки означає відповідність між попитом та пропозицією, ресурсами і потребами тощо.

Принцип ієрархічності базується на тому, що між рівнями та елементами ієрархічних систем існують складні вертикальні та горизонтальні зв'язки.

Принцип оптимальності передбачає впровадження максимально оптимальних рішень з метою досягнення максимальних результатів при мінімальних затратах.

Принцип адекватності визначає точне і повне віддзеркалення реальних процесів функціонування у сфері малого підприємництва.

Принцип поступальності відображає покрокове проходження усіх процесів, етапів та систем.

Суть принципу альтернативності полягає в виборі одного варіанту на користь іншого.

Принцип пріоритетності вказує на необхідність вибору певних напрямів діяльності в реалізації завдань для ефективного підприємницького середовища.

Принцип інваріантності визначає стабільність державного курсу щодо підтримки підприємницької діяльності при певних змінних умовах.

1.2. Концептуальні засади діяльності та розвитку потенціалу малого підприємництва

Одним з найбільш динамічних елементів ринкової системи відносин є сектор малого підприємництва, котрий забезпечує збалансований розвиток і високу конкурентоспроможність економічних господарських комплексів у ринковому середовищі. Розвиток малого підприємництва (далі – МП) разом з тим засвідчує й високий рівень демократичності державного устрою та інвестиційну привабливість для потенційних іноземних інвесторів.

Суб'єкти МП є маневреними і ефективними з точки зору витрат і відповідно позиціонуються меншими обсягами інвестування у бізнес, а відповідно і швидшою окупністю витрат, можливістю швидше реагувати на зміни попиту. Їм також не потрібно великих стартових інвестицій і вони є активнішими в інноваційній діяльності. Беручи до уваги ці переваги, слід відзначити, що практично в кожній економіці зарубіжних країн чисельність суб'єктів малого бізнесу значно перевищує кількість інших форм

господарювання. Відповідно, забезпечуючи економіку значною кількістю робочих місць та займаючи вагомую частку у ВВП, мале підприємництво утворює основу гарантованої зайнятості для більшої частини населення, забезпечує його добробут і займає політично стабілізуючу нішу у суспільстві, сприяючи утвердженню та збільшенню середнього класу суспільства з достатньо високим рівнем якості життя.

Доведена важливість підприємницької діяльності суб'єктів малого бізнесу в структурі національного господарства та швидкість її розвитку зумовлюють підвищену і постійну увагу дослідників до окремих її аспектів.

У процесі узагальнення підсумків щодо досліджень функціонування сектору малого підприємництва існують конкретні підстави вважати, що його роль в процесі ведення національного господарства визначається впливом на темпи економічного зростання та формування ВВП та реалізації ряду важливих соціальних та спеціальних функцій і завдань (див. рис. 1.1).

Рис. 1.7. Функціональні напрямки формування та реалізації потенціалу малого підприємництва[15]

У статті 42 Господарського Кодексу України дається визначення терміну «мале підприємництво» визначають як «самостійну, ініціативну, систематичну, на власний ризик господарську діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку» [11]. Таким чином наголошується як на комерційних та економічних результатах діяльності, але й на соціальних. Адже саме даному виду підприємництва притаманні спеціальні джерела колективної праці.

Звертаючи увагу на світовий досвід, можна сказати, що мале підприємництво є таким сектором економіки, котрий може швидко створювати нові робочі місця, надавати відповідні соціальні гарантії, якісно та маневрено реагувати на співвідношення попиту та пропозиції на ресурсних ресурсів, істотно впливати на повсякденне життя суспільства через орієнтування на

задоволеність споживчого попиту населення, адекватно формувати мотивацію органів місцевого самоврядування до виконання ними соціальних функцій з метою забезпечення інтересів населення. А реалізація такої важливої соціальної функції існує лише при умові існування соціальної відповідальності у владі, створення стабільного нормативно-правового поля та позитивного інвестиційного клімату для функціонування підприємницьких структур.

Відомо, що в основі економіки кожної країни є сукупність суб'єктів різних видів комерційної господарської діяльності, результатом якої є створення товару (продукції), продукту або послуг і їх просування до споживача. Аналогічно (з певними обмеженнями) можна вести мову й про сектор малого бізнесу. На цій основі, а також на засадах узагальнення існуючих підходів, на нашу думку, є підстави класифікувати мале підприємництво за такими критеріальними ознаками:

1) мета і характер діяльності (малі виробничі, комерційні, фінансові, консультативні, соціальні підприємництва);

2) галузево-функціональний вид діяльності (малі підприємства, які здійснюють діяльність у таких видах економічної діяльності, як промисловість, будівництво, транспорт, сільське господарство, торгівля, сфера послуг, фінанси);

3) за формами власності та організації (індивідуальні, сімейні, партнерські малі підприємства; акціонерні, орендні, колективні представники малого бізнесу);

4) за приналежністю капіталу (мале підприємництво за участю національного капіталу, закордонного капіталу, змішаного (спільного) капіталу);

5) за територіальним поширенням (мале місцеве підприємництво, регіональне підприємництво, національне підприємництво, міжнародне підприємництво);

6) за стратегією конкурентної поведінки (виділяють представників малого бізнесу, що застосовують різноманітні стратегічні підходи до управління та

розвитку бізнесу. Як правило, це стратегії поведінки на ринку та управління внутрішнім середовищем; функціональні стратегії; поведінкові стратегії; конкурентні стратегії.

Відповідно, розуміння класифікації та всього спектру представників малого бізнесу також дозволяє якісніше та системніше підходити до обґрунтування поняття і структури потенціалу цього сектора національного господарства. До прикладу, мета і характер діяльності обумовлює врахування таких компонент економічної складової потенціалу, як фінансово-інвестиційна, маркетингова, господарська та ін.; галузево-функціональний вид діяльності та форми власності і організації бізнесу – розвиток різних (часто з нижчим потенціалом) видів економічної діяльності територій; приналежність капіталу та територіальне поширення – збалансований соціально-економічний поступ територій; стратегії конкурентної поведінки – максимальне врахування і використання інноваційної компоненти потенціалу.

Наголосимо, що за умови підсилення і реалізації вказаних аспектів потенціалу сектору малого бізнесу він може стати тим дієвим чинником, що забезпечує подолання стагнаційних тенденцій розвитку економіки, формування сприятливого середовища для впровадження інновацій у всі сфери господарської діяльності з метою подолання регіональних і просторово-територіальних диспропорцій та досягнення якісного економічного зростання.

Вагомими стримуючими факторами, що стосуються реалізації потенціалу та розвитку МП слід вважати здатність суб'єктів даного сектора економіки на основі існуючих достатніх та наявних набутих факторів виробництва провадити інноваційну, ризикову та автономну комерційну господарську діяльність, з метою забезпечення реалізації підприємницьких здібностей, здійснювати та розвивати потенційно ефективні та прибуткові види економічної діяльності в процесі забезпечення різноманіття інфраструктури територій, використовувати поки ще незадіяні природні ресурси з метою отримання прибутку, зниження соціальної напруги та розвитку соціально- економічного становища місцевості (див. рис. 1.2).

Рис. 1.8. Фактори реалізації потенціалу розвитку малого підприємництва

Звернімо увагу й на те, що про потенціал сектору малого підприємництва потрібно говорити не лише з позиції якісних характеристик, але й навіть у більшій мірі – на основі кількісних даних. На це звертається не аби яка увага у профільних наукових дослідженнях. До прикладу, З. Варналій відзначає, що про місце і значення малого підприємництва в економіці держави свідчать показники його ролі в ринковій економіці, зокрема частка сектора малого підприємництва в загальній кількості зайнятих та ВВП [40]. Важливим індикатором реалізації потенціалу розвитку малого підприємництва є показник кількості суб'єктів малого бізнесу в розрахунку на 1000 населення, що відображає міру насичення ринку невеликими підприємницькими структурами, а, отже, і стан їх пристосованості до мінливого економічного середовища, здатність задовольняти потреби населення у товарах та послугах.

Переваги та недоліки розвитку підприємств малого підприємництва висвітлено у таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Переваги та недоліки розвитку підприємств малого підприємництва

<i>Переваги</i>	<i>Недоліки</i>
Для бізнесу	
- висока гнучкість виробництва - зменшення кількості управлінських структур - оперативне прийняття рішень - мають високу швидкість обороту капіталу - швидкість реагування на зміни кон'юнктури ринку - гармонічно співпрацюють з великим і середнім бізнесом	- обмеженість номенклатури товарів і послуг - зростає ризик банкрутства - чутливі до впливу фінансової кризи - постійне пристосування до умов ринку - обмеженість власних фінансових ресурсів - незначні можливості для розширення підприємства - обмеженість отримання кредитних ресурсів - велика залежність від рівня державної підтримки
Для держави	

- зростає зайнятість населення - зростає кількість власників - зростає кількість суб'єктів ринку - швидко насичується ринок товарами і послугами - зростають надходження від податків і зборів - створюються додаткові робочі місця - працюють в неперспективних галузях - збалансування галузей народного господарства - посилення конкуренції	- надання пільг в оподаткуванні, ліцензуванні, кредитуванні підприємств - зростає кількість підприємств-банкротів - зростають державні витрати на інформаційну, матеріально-технічну, фінансово-кредитну, інвестиційну підтримку підприємств малого бізнесу
---	---

У процесі визначення суті та можливості подальшої оцінки стану та ступеня реалізації потенціалу розвитку МП господарських систем різних рівнів необхідно усвідомлювати його складові. Підсумовуючи узагальнені вище теоретико-методичні положення та засади аналізованої проблеми, є можливість зробити висновок щодо представлення структури потенціалу розвитку МП, що подано на рис. 1.9.

Рис. 1.9. Загальна структура потенціалу розвитку малого підприємництва

Відповідно можемо стверджувати, що успіх державної політики в сфері підтримки МП істотно залежить від визначення основи та розуміння особливостей процесу реалізації державної політики розвитку малого підприємництва.

1.3. Нормативно-правове регулювання малого підприємництва

Розвиток малого підприємництва на сучасному етапі в Україні відбувається в досить непростих умовах, котрі безпосередньо пов'язані з політичними та соціально-економічними процесами в суспільстві. Важливими для підприємництва є обмеження фінансово-кредитних можливостей, значне податкове навантаження, недостатність висококваліфікованих кадрів.

Зараз актуальним є питання подальшого якісного розвитку малого підприємництва, адже саме даний сектор створює велику кількість робочих місць, зокрема в галузях, де не потрібно значних капіталовкладень, стимулює конкуренцію, є гнучкішим та оперативніше реагує на зміни ринкових умов.

У вітчизняній економіці в недостатньому обсязі створено сприятливі умови функціонування малих підприємницьких структур, постійно відбуваються зміни у нормативно-правовому полі щодо забезпечення регулювання діяльності даного сектору.

Всі загальнодержавні процеси регулюються відповідними законодавчими актами, які у своїй сукупності повинні становити єдину цілісну систему. Відповідно важливим напрямом є існування логічного нормативно-правового забезпечення малого підприємництва, котре б дотримувалось усіма учасниками економічного процесу. Формування відповідної юридичної бази повинно забезпечувати ефективне та якісне функціонування суб'єктів МП та забезпечувати і їх розвиток, і розвиток національної економіки загалом.

Нормативно-правове забезпечення діяльності суб'єктів МП – це сукупність правових документів, котрі забезпечують провадження діяльності суб'єктами малого бізнесу та регулюють їх юридичні відносини з державою, іншими СПД, а також з різноманітними фінансово-кредитними інститутами.

На сьогоднішній день в Україні прийнято величезну кількість нормативно-правових актів, які здійснюють регулювання підприємницької діяльності. Також до них належать і певні підзаконні акти, що доповнюють закони, а при їх відсутності – виконують функції останніх.

Усю множину юридичного забезпечення діяльності суб'єктів МП доцільно систематизувати з точки зору історичного, функціонального та інституційного підходів (див. рис. 1.10):

- 1) історичний підхід – визначає законодавчу базу МП, використовуючи її історичну послідовність, починаючи з 1991 р. і до сьогодні;

2) функціональний підхід – визначає сукупність діючих нормативно-правових актів, які забезпечують діяльність МП, відповідно до функціонального призначення певного документу;

3) інституційний підхід – показує систематизацію нормативно-правової бази відповідно до органу, що розробляє певний правовий акт.

Рис. 1.10. Нормативно-правове забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні

Юридична сутність та головний зміст підприємництва як основи діяльності складає конституційне право громадян на підприємницьку діяльність.

Згідно із ст. 42 Конституції України кожен має право на підприємницьку діяльність, яка не заборонена законом. Держава також забезпечує відповідний захист конкуренції у процесі здійснення підприємницької діяльності[28].

Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні»[22] визначено основні правові та економічні засади державної політики у сфері підтримки та розвитку малого і середнього підприємництва. У даному законодавчому акті зазначено, що всі відносини, котрі пов'язані з розвитком малого і середнього підприємництва в нашій державі, базуються на Конституції України та регулюються Господарським, Цивільним та Податковим кодексами України.

Відповідно до чинного законодавства Міністерство розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України є домінуючим органом у загальній системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізацію політики у сфері МП після отримання цієї функції від Державної служби з питань регуляторної політики та розвитку підприємництва. Слід зазначити, що в нашій державі функціонують інші центральні органи виконавчої влади, котрі в межах своїх повноважень прямо чи опосередковано мають вплив на розвиток МП, це зокрема, Міністерство фінансів України, Міністерство освіти і науки України, Міністерство соціальної політики,

Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, Міністерство юстиції України, Державна регуляторна служба України та інші. З метою консультативно-дорадчих цілей функціонують Ради підприємців при Кабінеті Міністрів України, котрі готують пропозиції щодо створення правових, економічних та організаційних умов для подальшого розвитку підприємницької діяльності; та інші добровільні об'єднання підприємців та роботодавців.

Закон України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні» є основою для процесу розвитку малого та середнього підприємництва, що визначає: принципи та напрями політики; інститути розвитку МСП; консультативні та дорадчі органи з питань розвитку МСП; державну підтримку та інфраструктуру з метою розвитку МП.

24 травня 2017 року згідно з розпорядженням КМУ №504-р затверджено Стратегію розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року [54]. Даним документом передбачено, що реалізація Стратегії здійснюватиметься за такими стратегічними напрямами:

- створення сприятливого клімату з метою розвитку МСП;
- розширення прав та доступу МСП до фінансування;
- спрощення адміністрування податків та зборів для МСП;
- популяризація підприємницької культури та розвиток підприємницьких здібностей;
- підвищення конкурентоспроможності та інноваційного потенціалу МСП.

Підприємства в Україні ведуть діяльність на загальній або спрощеній системі оподаткування.

З 01.01.2012 набрали чинності положення Податкового кодексу України [45], відповідно до яких юридичні особи або фізичні особи-підприємці можуть сплачувати єдиний податок (замість окремих податків та зборів) та мають право на спрощені процедури обліку та звітності, що є вкрай важливим для малих

підприємств, оскільки податкове адміністрування вважається однією з основних перешкод на шляху розвитку МП.

Стратегії розвитку МСП, як і інші задекларовані програмні документи часто ідуть в розріз з державною політикою, не застосовуються послідовно, отримують низький рівень фінансування та відповідно не мають розвиненої інфраструктури для свого розвитку.

Інституційне забезпечення діяльності малого підприємництва є досить потужним та подекуди розрізненим. Незважаючи на значну кількість різноманітних органів, діяльність яких направлена на підтримку малого підприємництва, результативність їх діяльності ще є не достатньо високою.

Особливість сучасного нормативно-правового забезпечення процесу ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності малими підприємствами в Україні забезпечується двохваріантністю. Зокрема, основними документами, що регламентують систему бухгалтерського обліку в Україні, є:

- Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999 року № 996;
- «Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку» (НП(С)БО та П (С)БО);
- «Міжнародні стандарти фінансової звітності» (МСФЗ);
- «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств та організацій» та відповідно розроблена до нього «Інструкція по застосуванню» від 30 листопада 1999 року № 291 (загальний План рахунків);
- «Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку» від 29 грудня 2000 року № 356;
- «Порядок подання фінансової звітності» від 28 лютого 2000 року № 419.

Вище зазначені документи визначають концептуальні, базові основи, напрями та принципи, відповідно до яких мають вести облік всі підприємства, в тому числі і МП.

З іншого боку є також прийняті документи, які визначають способи, методи та процедуру ведення бухгалтерського обліку виключно на малих підприємствах. Сюди відносять такі:

- П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» від 22 лютого 2000 року № 39;
- «Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств»;
- «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» від 19 квітня 2001 року № 186 (спрощений План рахунків);
- «Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 25 червня 2003 року № 422;
- «Методичні рекомендації по застосуванню регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 15 червня 2011 року № 720.

Як бачимо, на законодавчому рівні в Україні, з одного боку, передбачено єдине нормативне регулювання для всіх підприємств, а з іншого – відбувається його певна диференціація відповідно до розмірів підприємства.

Значні зміни у регулюванні обліку і звітності відбулися починаючи з 2011 року завдяки прийняттю Податкового кодексу України (ПКУ), метою якого стало регулювання бухгалтерського обліку і податкових розрахунків, в тому числі для суб'єктів малого підприємництва. У статті 296 ПКУ визначено порядок ведення обліку і складання звітності платниками єдиного податку.

Отож, нормативно-правове забезпечення діяльності підприємств та організацій, що формують малий бізнес, полягає в тому, що необхідно на законодавчому рівні забезпечувати свободу конкуренції між підприємствами та організаціями, що формують малий бізнес, захищати споживачів від недобросовісної конкуренції та монополізму, сприяти посиленню конкурентоспроможності підприємств та організацій, що формують малий та середній бізнес, а також спрощувати процедури ведення бухгалтерського обліку, оподаткування та процес подання звітності.

РОЗДІЛ 2. ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА МЕТОДИКИ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ НА МАЛОМУ ПІДПРИЄМСТВІ (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»)

2.1. Організація обліку на малому підприємстві (ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»)

Багатогранний характер діяльності суб'єктів малого бізнесу веде до необхідності комплексного підходу до проблем формування відповідних систем обліку, звітності, оподаткування.

Дослідження процесу та особливостей організації бухгалтерського обліку проведено на ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.», що знаходиться в Івано-Франківська обл., м. Івано-Франківськ, вул. В. Івасюка, що займається роздрібною торгівлею, зокрема роздрібною торгівлею меблями, освітлювальним приладдям та іншими товарами для дому в спеціалізованих магазинах, виробництвом кухонних меблів, меблів для офісів і підприємств торгівлі. Місце провадження господарської діяльності – м. Івано-Франківськ, вул. Миколайчука, та вул. Вовчинецька.

Серед факторів, які відображаються при організації бухгалтерського обліку суб'єктів малого підприємництва, а також конкретного досліджуваного малого підприємства, більшість науковців виділяють такі:

1. Обмежені фінансові можливості щодо залучення кваліфікованих фахівців з бухгалтерського обліку, а також з інших сфер (юриспруденції, маркетингу, менеджменту). У даному випадку слід розуміти, що первинна постановка обліку – це така ж необхідна умова при організації підприємства, як і упорядкування його установчих документів.

2. Потреба у всесторонній обізнаності щодо діючого законодавства задля ефективного здійснення своєї діяльності. Для створення навіть невеликого за розмірами підприємства потрібні ґрунтовні знання діючого законодавства, зокрема цивільного, трудового, податкового, валютного, а в окремих випадках і

митного та зовнішньоекономічного законодавства. Недостатність навиків та базової правової освіти, а також відсутність базових знань з організації документообігу на малому підприємстві є сьогодні одними з найбільш актуальних проблем.

3. Невелика кількість працівників. Так як обсяги діяльності не дозволяють весь робочий час зайняти працівника виконанням спеціальних обов'язків, відповідно його просять також виконувати іншу роботу, в тому числі й ту, яка потребує знань з тих галузей, фахівців з яких на підприємстві немає. Тому малі підприємства дійсно потребують універсальних працівників.

4. Недостатня захищеність перед контролюючими органами. Відсутність фахівців, обізнаних у юриспруденції, та недосконалість діючої судової системи спричиняє здійснення протиправних дій по відношенню до персоналу малих підприємств.

5. Недостатня обізнаність керівництвом системи бухгалтерського обліку. У процесі управління підприємством бухгалтерський облік виконує важливу функцію зворотного зв'язку, оскільки надає інформацію керівництву про всі факти управління, фінансові аспекти та, відповідно наслідки, до яких призводить їхня діяльність.. Незнання найважливіших завдань бухгалтерського обліку керівництвом призводить іноді до небажаних ситуацій [4].

Організація обліку малого підприємстві вимагає налагодження чіткої системи бухгалтерського обліку, контролю і звітності. Але малі форми підприємництва обумовлюють ряд специфічних особливостей у процесі діяльності методів та прийомів бухгалтерського обліку.

Починаючи з 1 січня 2000 року всі підприємствам, незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності, у тому числі і малі, зобов'язані вести бухгалтерський облік та складати фінансову звітність відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996-XIV від 16.07.99 р., в якому визначено нормативно-правові принципи організації, регулювання та ведення бухгалтерського обліку і складання фінансової звітності в Україні.

Підприємства малого бізнесу характеризуються незначною чисельністю працівників (до 50 осіб) та невеликими оборотами у діяльності (до 70 млн грн в рік), що відповідним чином потребує формування робочого плану рахунків бухгалтерського обліку для відображення активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій МП [24].

Суб'єкти МП у процесі ведення своєї господарської діяльності можуть застосовувати такі варіанти Плану рахунків бухгалтерського обліку:

- «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій» № 291 від 30.11.99 р. (далі – загальний План рахунків);
- «План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій суб'єктів малого підприємництва» № 186 від 19.04.2001 р. (далі – спрощений План рахунків).

Для малих підприємств інструкцією щодо застосування загального Плану рахунків передбачено деяке спрощення бухгалтерського обліку. Відповідно усі суб'єкти малого підприємництва можуть не використовувати рахунки класу 8 "Витрати за елементами", а вести облік витрат за допомогою рахунків 9 класу.

Спрощений План рахунків має рекомендаційний характер, тобто суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи – можуть застосовувати загальний План рахунків. Відповідне рішення приймається власником або уповноваженою ним особою самостійно. На відміну від загального Плану рахунків, у спрощеному Плані рахунків визначено тільки 25 синтетичних рахунків першого порядку [49].

Мале підприємство зобов'язане використовувати спрощений План рахунків бухгалтерського обліку № 186 від 19.04.2001 р. [49] за умови обрання простої або спрощеної форми обліку. Взаємозв'язок спрощеного плану рахунків та реєстрів спрощеної форми обліку представлено у вигляді блок-схеми (рис. 2.1).

Рис. 2.1. Схема взаємозв'язку Плану рахунків та реєстрів спрощеної форми обліку малих підприємств

Аналізуючи діючі форми облікових реєстрів, можна зробити висновок, що малі підприємства не мають мати обмежень щодо обсягів облікової інформації, які визначені у рекомендованих формах.

Порівняння структури відображення облікової інформації в рамках загального і спрощеного планів рахунків дозволяє зробити наступні висновки:

- у спрощеному плані рахунків не має чіткого поділу рахунків на класи, у зв'язку з тим, що окремі рахунки застосовуються для обліку цілого класу активів, зобов'язань чи капіталу;
- також у спрощеному плані рахунків спостерігається істотне узагальнення рахунків відповідно до субрахунків;
- кореспонденція рахунків, відповідно до структури спрощеного плану, є не менш громіздкою, ніж у загальному плані рахунків.

Таблиця 2.1

Структура спрощеного плану рахунків бухгалтерського обліку

<i>Класи рахунків</i>	<i>Перелік рахунків спрощеного плану рахунків</i>	<i>Кількість рахунків</i>	<i>Питома вага, %</i>
Необоротні активи	10 «Основні засоби», 13 «Знос необоротних активів», 14 «Довгострокові фінансові інвестиції», 15 «Капітальні інвестиції», 16 «Довгострокові біологічні активи», 18 «Інші необоротні активи»	6	20
Оборотні активи	20 «Виробничі запаси», 21 «Поточні біологічні активи», 23 «Виробництво», 26 «Готова продукція», 30 «Каса», 31 «Рахунки в банках», 35 «Поточні фінансові інвестиції», 37 «Розрахунки з різними дебіторами»	8	26,7
Витрати майбутніх періодів	39 «Витрати майбутніх періодів»	1	3,3
Власний капітал	40 «Власний капітал», 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)»	2	6,7
Забезпечення майбутніх витрат і платежів	47 «Забезпечення майбутніх витрат і платежів», 48 «Цільове фінансування і цільові надходження»	2	6,7
Довгострокові зобов'язання	55 «Інші довгострокові зобов'язання»	1	3,3

Поточні зобов'язання	64 «Розрахунки за податками і платежами», 66«Розрахунки з оплати праці», 68 «Розрахунки за іншими операціями»,	3	10
Доходи майбутніх періодів	68 «Доходи майбутніх періодів»	1	3,3
Доходи, фінансові результати	70 «Доходи від реалізації», 74 «Інші доходи», 79 «Фінансові результати»	3	10
Витрати	90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 96 «Інші витрати»	3	10
Всього		30	100

Застосування спрощеного плану рахунків не визначає використання рахунків 8-го класу, завдяки чому унеможлиблюється процес розкриття інформації щодо витрат діяльності за їх характером.

З метою ефективного ведення обліку доходів та витрат визначено обмежену кількість рахунків (для обліку доходів – рах. 70, 74; для обліку витрат – рах. 90, 91, 96), у складі яких, за останні роки, пройшли істотні зміни.

Станом на 2001 рік у процесі розроблення Спрощеного плану рахунків передбачалося 25 синтетичних рахунків. На даний момент цей план рахунків дещо змінено та відповідно доповнено додатковими рахунками, а їх загальна кількість становить 30.

У 2006 році Спрощений план рахунків бухгалтерського обліку було доповнено рахунками 16 «Довгострокові біологічні активи» та 21 «Поточні біологічні активи» [49].

Завдяки приведенню у відповідність визнання доходів і витрат у ПКУ і П(С)БО, у 2011 році проведено зміни методики відображення витрат, зокрема виключено рахунки 8-го класу та введено рахунки 9-го класу, окрім того доповнено План рахунків рахунками 48 «Цільове фінансування» і 74 «Інші доходи», що вплинуло на процес відображення витрат на облікових рахунках та розкриття інформації у показниках фінансової звітності [49].

Грунтовніші дослідження процесу, складу та структури рахунків спрощеного плану рахунків відповідно до класів дозволяють визначити, що саме класи необоротних і оборотних активів детальніше відображають наявні

господарські засоби на підприємстві, а зобов'язання, власний капітал, доходи та витрати висвітлені в узагальненішому вигляді.

Аналізуючи міжнародну практику (МСФЗ для МСП), слід констатувати, що закордоном у малих підприємств є можливість вибору форми узагальнення інформації про витрати підприємства з таких варіантів: або за характером витрат або за функцією витрат (п. 5.11).

Також міжнародний підхід щодо відображення витрат в бухгалтерському обліку та показниках фінансової звітності має більшу ефективність та доцільність стосовно управління витратами в контексті діяльності малого підприємства, а це дозволяє проводити оцінку та аналіз витрат, визначення конкретних напрямів та шляхів зменшення собівартості продукції (послуг), розроблення ключових напрямів стратегічного управління витратами.

Починаючи з 2000 року суб'єкти малого підприємництва ведуть бухгалтерський (фінансовий) облік відповідно до вимог Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» № 996 в такому обсязі і аналітиці, які будуть достатні для складання фінансової звітності.

Малі підприємства повинні складати регістри бухгалтерського обліку щомісяця. Підставою для записів у відповідних регістрах є первинні документи. Господарські операції зазначаються у регістрі бухгалтерського обліку у тому місяці, у якому вони відбулися. Методичні рекомендації передбачають два варіанти ведення регістрів: проста форма бухгалтерського обліку та спрощена форма бухгалтерського обліку.

Проста форма бухгалтерського обліку передбачає ведення «Журналу обліку господарських операцій» і використовується на підприємствах з малими документообігом та операціями.

Ведення спрощеної форми бухгалтерського обліку рекомендується для малих підприємств відповідно з більшим обсягом документообігу, чисельністю працюючих, обсягом реалізації тощо. Дана форма ведення бухгалтерського обліку передбачає ведення п'яти відомостей та оборотно-сальдової відомості.

Сукупність інформації з метою її цілісного сприйняття та узагальнення необхідно систематизувати. Саме з такою метою рахунки бухгалтерського обліку класифікують (іншими словами систематизують) за певними однорідними ознаками: за економічним змістом, за призначенням та структурою. Відповідні ознаки є вкрай важливими щодо облікового забезпечення звітності малих підприємств та пов'язані зі збереженням завдань бухгалтерського обліку на підприємстві.

Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999 № 996 (далі – ЗУ № 996) передбачено наявність різних суб'єктів ведення обліку (рис. 2.1), що дозволяє виділити два основні підходи до вибору форми організації обліку на підприємстві.

Перший підхід передбачає використання форм організації обліку, де облікову роботу виконують працівники підприємства, тобто внутрішні суб'єкти ведення обліку.

Рис. 2.2. Види суб'єктів ведення бухгалтерського обліку в Україні

Другий підхід базується на застосуванні форм організації обліку, що передбачає залучення фахівців бухгалтерського обліку ззовні, тобто зовнішніх суб'єктів ведення обліку.

Стосовно недоліків і переваг у процесі використання форм організації обліку на малих підприємствах на основі запропонованих ЗУ № 996 запропоновано два підходи залежно від суб'єкта ведення обліку. Один з підходів відзначається веденням обліку на малому підприємстві, яким займаються внутрішні суб'єкти, зокрема керівник, бухгалтер тощо. Ведення обліку керівником за однією з форм організації облікової роботи може використовуватися саме на малих підприємствах.

Незначний обсяг середньооблікової кількості працівників та діяльності, здійснення однотипних не масивних господарських операцій, наявність відповідних базових знань у сфері як бухгалтерського обліку, так і оподаткування дозволяють керівнику малого підприємства самостійно

займатися веденням обліку, максимально оперативно отримувати потрібну інформацію з метою управління, відповідно зменшуючи витрати на утримання бухгалтера та/або бухгалтерської служби на підприємстві.

Проте навіть при наявності відповідного кваліфікаційного рівня у сфері бухгалтерського обліку головне завдання керівника, незалежно від розмірів підприємства, – створення умов для розвитку СМП.

Також на малих підприємствах керівнику у більшості випадків доводиться виконувати функції юриста, менеджера з постачання матеріалів чи товарів, вести облік кадрів тощо.

Для здійснення облікової роботи, зважаючи на істотні та практично постійні зміни нормативно-правового законодавства з обліку та оподаткування, керівник малого підприємства має досить обмежений ресурс часу. Невчасне подання звітності, неналежне ведення обліку виступають причинами, котрі призводять до нарахування контролюючими органами штрафних санкцій, а відповідно це негативно впливає на діяльність малого підприємства та вимагає застосування інших форм організації обліку. А саме введення у штат посади бухгалтера або створення бухгалтерської служби є актуальними формами організації обліку малих підприємств, які передбачають залучення внутрішніх суб'єктів ведення обліку.

На рішення керівника малого підприємства про вищезазначені варіанти організації обліку впливають ряд чинників, зокрема, організаційна структура, підприємства вид та обсяг діяльності, діюча система обліку та оподаткування, обсяг узагальнення наявної облікової інформації з метою прийняття ефективних управлінських рішень.

Наказом Міністерства праці та соціальної політики від 26.09.03 № 269 відповідно до визначених міжгалузевих нормативів чисельності працівників бухгалтерського обліку запропоновано дві методики розрахунку чисельності бухгалтерських працівників, котрі можуть бути застосовані і на малих підприємствах [45] (див. табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Методи розрахунку нормативної чисельності працівників бухгалтерії

Методи	Показники, передбачені відповідною методикою	Формула для розрахунку
у методиці, в основі якої покладено трудомісткість робіт, що виконують працівники бухгалтерії	Н - норматив чисельності працівників бухгалтерського обліку, чол.; Тз - загальна трудомісткість типового складу робіт за рік. Ф - річний фонд робочого часу одного працівника, год.; К - коефіцієнт, що враховує заплановані невиходи працівників (відпустки, хвороби тощо); Кк.п.з - коефіцієнт, що враховує питому вагу робіт із бухгалтерського обліку та звітності, яка виконується засобами електронного опрацювання документів.	$H = T_z : \Phi \cdot K \cdot K_{к.п.з}$
у методиці, що враховує загальну чисельність працівників підприємства та кількість його структурних підрозділів	Н - норматив чисельності працівників бухгалтерського обліку, чол.; Чпр - чисельність працівників підприємства, осіб; Нс.п. - кількість самостійних структурних підрозділів на підприємстві, од.; К - коефіцієнт регресії лінійного рівняння; x, y - коефіцієнти регресії степеневого рівняння.	$H = K \cdot \chi_{пр} \cdot N_{с.п.}$

Ведення обліку зовнішніми суб'єктами, так званий бухгалтерський аутсорсинг, в Україні започаткований у середині 1990-х років, у той період, коли аудитори не тільки проводили аудиторські перевірки у клієнтів, а й почали надавати їм супутні послуги з організації і ведення обліку на підприємстві.

Передаючи функції ведення обліку спеціалізованій організації, керівник малого підприємства повинен переконатися, що там працюють відповідальні, висококваліфіковані фахівці, які постійно стежать за змінами законодавства у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування, оперативно приймають рішення у неврегульованих нормативно-правовими актами ситуаціях.

Відповідна структура регістрів відповідає застосуванню спрощеного Плану рахунків та формуванню звітності відповідно до П(С)БО 25 (див. рис. 2.3).

**Рис. 2.3. Схема організації спрощеної форми бухгалтерського обліку
для малих підприємств**

Відповідно до Методичних рекомендацій щодо застосування регістрів бухгалтерського обліку МП» від 25 червня 2003 року № 422 узагальнення інформації про господарські операції малі підприємства можуть здійснювати за такими формами:

- 1) простою формою бухгалтерського обліку, котра передбачає використання Журналу обліку господарських операцій;
- 2) спрощеною формою бухгалтерського обліку, що передбачає узагальнення інформації щодо господарських операцій у регістрах бухгалтерського обліку.

На основі сформованих первинних і зведених документів у відомостях проводиться запис за дебетом і кредитом відповідних рахунків, крім того відбувається поєднання синтетичного та аналітичного обліку, відповідно окремо аналітичний облік в такому випадку не ведеться. В кінці місяця обороти з кредиту рахунків записують до оборотно-сальдової відомості, котра є Головною книгою шахової форми. Перелік відомостей для проведення обліку на МП показано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Відомості для обліку в малих підприємствах

Назва відомості	Номери рахунків
Відомість 1-м	
Розділ І. Облік готівки і грошових документів	30, 33
Розділ ІІ. Облік грошових коштів та їх еквівалентів	31
Відомість 2-м. Облік запасів	20,21,26
Відомість 3-м	
Розділ І. Облік розрахунків з дебіторами і кредиторами за податками й платежами, довгострокових зобов'язань і доходів майбутніх періодів	37, 55, 64, 68, 69
Розділ ІІ. Облік розрахунків з оплати праці	66

Відомість 4-м	
Розділ I. Облік необоротних активів та амортизації (зносу)	10, 13
Розділ II. Облік капітальних і фінансових інвестицій та інших необоротних активів	14, 15, 16, 18, 35
Відомість 5-м	
Розділ I. Облік витрат	90, 96
Розділ II. Облік витрат на виробництво	23
Розділ III. Облік доходів і фінансових результатів	44, 70, 74, 79
Розділ IV. Облік власного капіталу, витрат майбутніх періодів, забезпечень майбутніх витрат і платежів	39, 40, 47, 48
Оборотно-сальдова відомість	Головна книга

Таким чином, усі визначені в законодавстві підходи до форми організації обліку можуть бути застосовані саме на малих підприємствах, адже вибір конкретної форми залежить від особливостей діяльності СМП і рівня інформаційних потреб його керівництва.

МСПД мають право систематизувати інформацію, яка міститься у прийнятих до обліку первинних документах, у регістрах бухгалтерського обліку без застосування подвійного запису, іншими словами ведучи бухгалтерський облік по системі одинарних записів.

Без використання подвійного запису бухгалтер має можливість розрахунку чистого доходу, однак такий спосіб запису не зовсім підходить для розробки балансу та спостереженнями за змінами на рахунках активу і пасиву, а це є важливим та необхідним етапом для складання, а відтак подання фінансової звітності.

З метою ефективно організації та ведення бухгалтерського обліку в методичних рекомендаціях пропонується вести облік доходів і витрат у журналах (журнал 1-мс обліку активів; журнал 2-мс обліку капіталу і зобов'язань; журнал 3-мс обліку доходів; журнал 4-мс обліку витрат) та відомостях.

Зміст таких журналів і відомостей різниться від існуючих у спрощених формах облікових регістрів, що розроблені відповідно до Методичних рекомендацій № 422[.].

Назви колонок журналу 1-мс і журналу 2-мс не мають основних бухгалтерських понять – дебет і кредит, проте їх заповнення відбувається за загальновідомим правилом – той, хто отримує, дебетується, хто віддає – кредитується.

У Журналі 1-мс з обліку активів стовпці з метою відображення змін в господарських засобах розділені на 2 частини, проте поняття дебету і кредиту відсутні, натомість там зазначено інші економічні терміни, тобто названо дії, що відбуваються з господарськими засобами (зменшення, вибуття, надходження, списання тощо)[43].

За аналогією побудований і журнал 2-мс для обліку зобов'язань і капіталу, де зміни відповідних господарських операцій відображаються згідно з основним правилом відображення змін на пасивних рахунках. Відповідно до затверджених нормам Методичних рекомендацій № 720 МП мають відображатися зміни двічі у відповідних відомостях і журналах[54].

На невеликих підприємствах бухгалтери, ведучи облік за спрощеною формою обліку доходів і витрат мають відображати кожен господарську операцію не двічі, а тричі, так як розробники даних рекомендацій вимагають від МП деталізації інформації щодо нарахування амортизації та витрат на ремонт основних засобів, а також щодо розрахунків підприємства з постачальниками, покупцями, бюджетом, працівниками та іншими контрагентами, що веде до відображення господарських операцій у кількох облікових регістрах[10].

Саме тому у процесі відображення господарських операцій у спрощених формах журналів і відомостей застосовується метод подвійного запису, який при складанні фінансової звітності допомагає балансу. Схематично рух первинних документів на МП ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.» відображено на рисунку 2.4.

Рис. 2.4 Первинні документи, що використовуються на підприємствах малого бізнесу[]

Відповідно успішність функціонування будь-якого МП, зокрема і досліджуваного, не може відбуватися без правильно організованої системи обліку. На МП з метою зручності можна вести скорочений і спрощений облік. У зв'язку з цим, разом із прагненням найменших витрат часу на його ведення, слід пам'ятати про діючі вимоги до організації обліку, котрі визначені нормативно-правовими актами.

2.2. Методика обліку на малому підприємстві

Дослідження методики організації обліку підприємства малого бізнесу виконано за матеріалами наданої в користування бухгалтерської звітності ФОП «Домбровський С.І.», котра є суб'єктом малого бізнесу та має право на застосування спрощеної системи обліку та формування фінансової звітності.

У процесі вивчення бухгалтерських записів на СМП виявлено, що їх здійснено з порушеннями Інструкції №291 «Про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій» [8] (табл. 2.4).

Розглянувши основні принципи організації обліку діяльності ФОП «Домбровський С.І.», також встановлено, що методика ведення обліку є недосконалою та потребує певних виправлень та уточнень.

Слід відзначити, що успішний розвиток підприємництва можливий лише в умовах забезпечення добросовісної конкуренції, створення сприятливого клімату та раціональної підтримки зі сторони держави, ефективних дій ринкових механізмів.

Отож, особливістю функціонування суб'єктів підприємництва є необхідність формування сприятливого середовища для його успішного розвитку. Спрощена форма ведення бухгалтерського обліку передбачає застосовування Відомостей замість журналів чи журналів-ордерів. Окрім того, відповідним положенням передбачено введення простої форми обліку з використанням лише Журналу господарських операцій та Відомості 3М.

Така побудова регістрів повністю відповідає застосуванню спрощеного Плану рахунків та формуванню звітності згідно з П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва». Для СМП, як вже зазначалось, передбачається можливість складання Фінансового звіту СМП (форми №1-м, 2-м) та Спрощеного фінансового звіту СМП (форми №1-мс та 2-мс).

На сьогодні чинними є два накази МФУ, які встановлюють спрощені форми бухгалтерського обліку для малих підприємств:

- «Методичні рекомендації бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 25 червня 2003 р. № 422;
- «Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами» від 15 червня 2011 р. № 720 [10].

Проте, не зважаючи на певні дії з боку держави, ситуація щодо ефективного функціонування, МП в Україні все ще залишаються на стадії становлення. Ось чому основними напрямками розвитку МП в Україні мають бути такі: створення стабільної нормативно-правової бази, удосконалення податкової політики та забезпечення раціонального і ефективного функціонування спрощеної системи оподаткування. Тільки при умові створення відповідного механізму взаємодії між державою та підприємницьким сектором вдасться забезпечити розвиток МП в Україні.

Таблиця 2.4.

Аналітичний облік рахунку 631 «Розрахунки з постачальниками та підрядниками» у ФОП «Домбровський С.І.»

Зміст	Діюча методика обліку			Удосконалена методика	
	Дебет	Кредит	Сума, грн	Дебет	Кредит
1. Перша подія - здійснено передоплату за продукцію (пшениця)	631	311	308000,00	371	311
2. Відображено ПДВ	6415	6441	51333,33	641	644
3. Оприбутковано продукцію (пшениця)	201	631	254666,67	201	631
4. Відображено ПК з ПДВ	X	X	X	644	631

Для синтетичного обліку наявності та руху готової продукції призначений рахунок 26 «Готова продукція». Аналітичний облік готової продукції ведеться за видами готової продукції.

За дебетом рахунку 26 «Готова продукція» відображено надходження готової продукції власного виробництва за фактичною виробничою собівартістю чи за нормативною вартістю.

Дохід від реалізації готової продукції обліковується на субрахунку 701 «Дохід від реалізації готової продукції» рахунку 70 «Доходи від реалізації», а собівартість реалізованої готової продукції у сумі виробничої собівартості відповідної готової продукції – на субрахунку 901 «Собівартість реалізованої готової продукції» рахунку 90 «Собівартість реалізації».

Слід відзначити, що у постачальників – платників ПДВ за фактом реалізації готової продукції за першою подією виникають податкові зобов'язання, котрі повинні бути відображені через складання податкової накладної.

Єдиний податок, що підлягає сплаті до бюджету суб'єктом малого підприємництва, обчислюють із суми виручки від реалізації, що надійшла на поточний рахунок або до каси суб'єкта малого підприємництва.

Нарахування єдиного податку у бухгалтерському обліку відображають записом Дт 92 «Адміністративні витрати» Кт 641 (загальний план рахунків) Дт 96 Кт 64/ЄП (спрощений план рахунків).

Для нарахування податкових зобов'язань здійснюють бухгалтерський запис: Дт 701 Кт 641 «Розрахунки за податками» (якщо податкове зобов'язання визнали на дату авансу – Дт 703 Кт 643) (загальний план рахунків), а Дт 70 Кт 64 (спрощений план рахунків). Податковий кредит відображають записом Дт 641 Кт 631 (загальний план рахунків), а Дт 64 Кт 68 (спрощений план рахунків).

Таблиця 2.5

Типові бухгалтерські проведення з обліку податкових зобов'язань і податкового кредиту

№з/п	Зміст операцій	Загальний план рахунків	Спрощений
------	----------------	-------------------------	-----------

				П лан рахунків
		дебет	кредит	дебет
1	<i>Реалізовано продукцію (роботи, послуги) покупцям залежно від того, яка подія є першою:</i>			
	а) першою подією є відвантаження	701	6412	7 0
	б) першою подією є попередня оплата	643	6411	6 4
	Після відвантаження попередньо оплачених товарів, виконання робіт, послуг	701	643	7 0
	Повернення покупцями реалізованих ними товарно-матеріальних цінностей, у т. ч. основних засобів. Запис здійснюють методом «червоне сторно»	704	6412	7 0
	Перерахування до бюджету податку на додану вартість	6412	311	6 4
	Відшкодування з бюджету податкового кредиту	311	6412	3 1

2.3. Особливості подання звітності малими підприємствами

Складання і подання фінансової звітності малими підприємствами на даний час має свої особливості, котрі враховують їх специфіку господарювання. Використання спрощеної системи обліку і звітності в першу чергу пов'язане із невеликою кількістю господарських операцій, котрі проводяться протягом звітного періоду та практичною відсутністю функціональних служб відповідних підприємств. Проте, не зважаючи на такі обставини, фінансова звітність має виконувати свою основну мету відповідно до призначення – надання користувачам для прийняття рішень повну, правдиву та неупереджену інформацію про реальне фінансове становище та результати діяльності малого підприємства.

Фінансова звітність є завершальним етапом процесу здійснення бухгалтерського обліку, а відтак можна припустити, що фінансова звітність виконує функції, які притаманні бухгалтерському обліку, зокрема контрольну, інформаційну, аналітичну, оцінювальну, та вирішує завдання, поставлені перед бухгалтерським обліком. Для дослідження взаємозв'язку між ними визначимо роль і місце фінансової звітності у вирішенні завдань, поставлених перед бухгалтерським обліком.

В розділі 1 НП(С)БО 1 наведено такі вимоги до фінансової звітності: суттєвість, достовірність, зрозумілість, дохідливість, доречність інформації, порівнюваність, превалювання сутності над формою, обачність, повнота, зіставність, своєчасність, співвідношення вигід та витрат.

Порядок складання та подання фінансової звітності підприємствами, які відповідно до чинного законодавства можуть бути віднесені до суб'єктів малого підприємництва, регламентується П(С)БО 25 [2], а також Порядком № 419 [3].

П(С)БО 25 встановлює два види форм фінансової звітності для суб'єктів малого підприємництва:

1) «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (додаток 1 до П(С)БО 25), який включає Баланс (форма № 1-м) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-м);

2) «Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» (додаток 2 до П(С)БО 25) у складі Балансу (форма №1-мс) та Звіт про фінансові результати (форма № 2-мс).

Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-м та № 2-м) складають:

- суб'єкти малого підприємництва - суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність відповідно до критеріїв: балансова вартість активів - до 4 млн євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 8 млн євро; середня кількість працівників - до 50 осіб (крім тих, які складають Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва);

- представництва іноземних суб'єктів господарської діяльності.

Спрощений фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва (форми № 1-мс та № 2-мс) застосовують:

- суб'єкти мікро підприємництва – суб'єкти господарювання, які здійснюють свою діяльність відповідно до таких критеріїв: балансова вартість активів - до 350 тис євро; чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) - до 700 тис євро; середня кількість працівників - до 10 осіб;

Таблиця 2.6

Склад фінансової звітності відповідно до розміру підприємств та стандартів бухгалтерського обліку

<i>Стандарти бухгалтерського обліку</i>	<i>Види підприємств</i>	<i>Нормативний документ</i>	<i>Види фінансових звітів</i>
За національними стандартами (П(С)БО)	Для великих і середніх підприємств	НП(С)БО 1	Баланс (звіт про фінансовий стан)
			Звіт про фінансові результати (звіт про сукупний дохід)
			Звіт про рух грошових коштів
			Звіт про власний капітал
			Примітки до фінансової звітності
	Для малих підприємств	П(С)БО 25	Баланс (ф.1-м) Звіт про фінансові результати (ф.2-м)
	Для мікро-підприємств	П(С)БО 25	
	Для окремої категорії малих підприємств (п. 154.6 ст. 154 ПКУ)	П(С)БО 25	Баланс (ф. 1-мс) Звіт про фінансові результати (ф. 2-мс)

За міжнародними стандартами	Для великих підприємств	МСБО 1	Звіт про фінансовий стан на кінець періоду Звіт про сукупні доходи за період Звіт про зміни у власному капіталі за період Звіт про рух грошових коштів за період Примітки, що містять стислий виклад суттєвих облікових політик та інші пояснення Звіт про фінансовий стан на початок Найбільш давнього порівняльного періоду, коли суб'єкт господарювання застосовує облікову політику ретроспективно або коли він пере класифікує статті своєї фінансової звітності
	Для середніх і малих підприємств	МСФЗ для МСП	Звіт про фінансовий стан на дату звітності, або єдиний звіт про сукупний дохід за звітний період, або окремий звіт про прибутки та збитки і окремий звіт про сукупний дохід Звіт про зміни у власному капіталі за звітний період Звіт про рух грошових коштів за звітний період Примітки, що містять стисле викладення значної облікової політики та іншу пояснювальну інформацію

- суб'єкти малого підприємництва – юридичні особи, які ведуть спрощений бухгалтерський облік доходів та витрат.

Загальні вимоги щодо розкриття інформації в показниках фінансової звітності визначаються національним НП(С)БО 1, яким регулюється категоріальний апарат основних термінів та понять, склад та елементи фінансової звітності, принципи підготовки та якісні характеристики фінансової звітності, а також вимоги до розкриття інформації у фінансовій звітності[15].

Таблиця 2.7

**Система вибору складу фінансової звітності відповідно до розміру
малого підприємства та інформаційних вимог користувачів фінансової
звітності**

<i>Класифікація підприємств</i>	<i>Основні характеристики їх діяльності</i>	<i>Фінансова звітність малих підприємств</i>	
		<i>Спрощений фінансовий звіт ф. 1-мс, ф. 2-мс</i>	<i>Фінансовий звіт ф. 1-м, 2-м</i>
Мікропідприємства (з кількістю працюючих до 10 осіб)	Працюють на внутрішньому ринку без використання кредитних ресурсів	+	-
Мікропідприємства (з кількістю працюючих до 10 осіб)	Працюють на внутрішньому ринку з використанням кредитних ресурсів	+	-
Малі підприємства (з кількістю працюючих до 25 осіб)	Працюють на внутрішньому та регіональному ринках без використання кредитних ресурсів	-	+
Малі підприємства (з кількістю працюючих до 25 осіб)	Працюють на внутрішньому та регіональному ринках з використанням кредитних ресурсів	-	+
Малі підприємства (з кількістю працюючих до 50 осіб)	Працюють на регіональному ринку з використанням кредитних ресурсів	-	+
Малі підприємства (з кількістю працюючих до 50 осіб)	Працюють на регіональному та міжнародному ринку з використанням кредитних ресурсів	-	+

Відповідні облікові реєстри розроблені з метою якісної організації спрощеного бухобліку для окремої категорії малих підприємств (не платників ПДВ) безпосередньо власниками (керівниками) підприємств без залучення кваліфікованих облікових працівників (бухгалтерів).

З метою вирішення відповідного питання потрібно провести ряд нормативно-правових удосконалень в П(С)БО 25 або взяти до уваги при розробленні у майбутньому нових стандартів ведення обліку та провадження діяльності МП:

Структура Балансу ф. 1-м	Структура Балансу ф. 1-мс
I. Необоротні активи Незавершені капітальні інвестиції Основні засоби (залишкова вартість, первісна вартість, знос) Довгострокові біологічні активи Довгострокові фінансові інвестиції Інші необоротні активи	I. Необоротні активи Основні засоби (залишкова вартість, первісна вартість, знос) Інші необоротні активи
II. Оборотні активи Запаси (в тому числі готова продукція) Поточні біологічні активи Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (в тому числі з податку на прибуток) Інша поточна дебіторська заборгованість Поточні фінансові інвестиції Гроші та їх еквіваленти Витрати майбутніх періодів Інші оборотні активи	II. Оборотні активи Запаси Поточна дебіторська заборгованість Гроші та їх еквіваленти Інші оборотні активи
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	
I. Власний капітал Зареєстрований (пайовий) капітал Додатковий капітал Резервний капітал Нерозподілений прибуток (непокритий збиток) Неоплачений капітал	I. Власний капітал Капітал Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)
II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення	II. Довгострокові зобов'язання, цільове фінансування та забезпечення
III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків Поточна заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями товари, роботи, послуги розрахунками з бюджетом (в тому числі з податку на прибуток) розрахунки зі страхування розрахунки з оплати праці Доходи майбутніх періодів Інші поточні зобов'язання	III. Поточні зобов'язання Короткострокові кредити банків Поточна кредиторська заборгованість за: товари, роботи, послуги розрахунками з бюджетом розрахунками зі страхування розрахунками з оплати праці Інші поточні зобов'язання
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	

Рис. 2.6. Порівняння загальної структури Балансу для МП[10]

Проте у процесі заповнення журналів і відомостей відповідно до кожної господарської операції повинно бути здійснено записи в декількох рядках чи в кількох облікових регістрах, що знаходить підтвердження процесу використання методу подвійного запису.

Визначена методика відображення фінансової інформації у показниках фінансової звітності дозволяє здійснити розробку на нормативно-правовому рівні такої структури форм фінансової звітності та здійснити практичне впровадження у процес діяльності малих підприємств, адже процес зниження регламентованості форм фінансової звітності вже відбувся для великих та середніх підприємств відповідно до НП(С)БО 1.

Також можна розглянути перелік та структуру статей та їх наповнення, що відображає інформацію про активи, капітал підприємства, зобов'язання та його доходи та витрати (Рис. 2.7.)

Рис. 2.7. Порівняння структури Звіту про фінансові результати для МП[15]

З метою практичної реалізації конкретних запропонованих змін щодо методики відображення фінансової інформації стосовно показників фінансової звітності доцільно провести відповідні зміни у спрощеному плані рахунків бухгалтеру, що стане основою розроблення робочого плану рахунків для певного підприємства з метою забезпечення задоволення зростаючих інформаційних потреб усіх користувачів.

У плані рахунків мають бути основні обов'язкові рахунки, котрі повинні бути узгоджені відповідно до основних статей фінансової звітності. Будь-які інші рахунки МП зможе відкривати на власний розсуд з метою врахування своїх інформаційних потреб та потреб зовнішніх користувачів, з якими мале підприємство співпрацює.

Для складання фінансової звітності звітним періодом є календарний рік (відповідно до ч. 1 ст. 13 ЗУ «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»). В той же ж час усі підприємства (за винятком суб'єктів мікропідприємництва) зобов'язані щоквартально подавати проміжну фінансову звітність, яку складають наростаючим підсумком з початку звітного року.

Підприємствами квартальна фінансова звітність (крім зведеної та консолідованої) подається органам, відповідно до п. 2 Порядку № 419, не

пізніше 25 числа місяця, наступного за звітним кварталом, а річна - не пізніше 28 лютого року, наступного за звітним[36].

Квартальна або річна фінансова звітність платниками податку на прибуток подається підприємствами відповідному контролюючому органу у терміни, передбачені для подання Декларації з податку на прибуток підприємств.

Для підприємства датою подання фінансової звітності вважається день її фактичної передачі за належністю, а у разі надсилання поштою - дата отримання адресатом звітності, вказана на штемпелі підприємства зв'язку, яке обслуговує адресата.

РОЗДІЛ 3. ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ОПОДАТКУВАННЯ В ДІЯЛЬНОСТІ МАЛОГО ПІДПРИЄМСТВА

3.1. Оподаткування суб'єктів малого підприємництва: нормативно-організаційний аспект

Сучасний процес ведення бухгалтерського обліку має свій об'єкт, а саме явища і процеси, котрі тісно пов'язані з діяльністю підприємства, відповідно мають грошове вираження й задокументовані в первинних документах. Отож, слід зазначити, що до об'єктів у бухгалтерському обліку належать господарські засоби з джерелами їх утворення, господарські процеси та фінансові результати. Податкові розрахунки відносяться до складу джерел утворення господарських засобів і формують поточні зобов'язання, так як передбачається їх погашення в період одного операційного циклу або на протязі 12 місяців від дати складання балансу.

В Україні функціонує система бухгалтерського обліку, що регламентується Законом № 996 [10], П(С)БО і Національними положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку (далі - НП(С)БО), та система обліку за правилами Податкового кодексу України. Цей кодекс є нормативно-правовим документом, де визначено склад податкової системи та механізм обчислення та сплати всіх податків та обов'язкових платежів, що є об'єктами бухгалтерського обліку. Тому, відповідно до ст. 44 ПКУ для оподаткування платники податків повинні обов'язково вести облік доходів, витрат та інших показників, що пов'язані із визначенням об'єктів оподаткування та/або податкових зобов'язань, на основі існуючих первинних документів, відповідної фінансової звітності, реєстрів бухобліку, а також інших документів, що стосуються обчислення та сплати податків, а правильне ведення яких передбачено чинним законодавством [40].

Можна відмітити, що зміни в системі оподаткування, котрі відбулися після прийняття Податкового кодексу України у 2010 році, спричинили

загострення питання щодо співвідношення бухгалтерського обліку та оподаткування.

Податкові надходження від малого підприємництва виступають основним джерелом наповнення бюджетів місцевих громад фінансовими ресурсами. Податкова система держави повинна бути побудована так, щоб був баланс у потребі сторін податкових відносин та мінімізації витрат на дотримання чинного податкового законодавства.

Розвиток малого бізнесу на сучасному етапі становлення економіки держави залежить від взаємопов'язаності та якості чинної нормативно-правової бази. Наразі, в Україні провадження підприємницької діяльності відповідно до нормативно-правової та обліково-методологічної основ регулюють такі нормативні документи (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Перелік нормативно-правових документів, що регулюють діяльність та організацію бухгалтерського обліку у малому бізнесі

Вид нормативного документа	Призначення
Господарський Кодекс України (ГКУ)	Визначає війн суб'єктів підприємницької діяльності (СПД) та критерії винесення
Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Визначає види СПД та критерії віднесення (вади СПД аналогічні ПСУ, а критерії віднесення дещо інші)
Податковий Кодекс України (ПКУ)	Визначає дозволену систему оподаткування («загальну» чи «спрощену» - сплата єдиного податку)
П(С)БО 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва»	Визначає склад фінансового звіту СПД (або фінансовий звіт за формою 1-м та 2-м. або спрощений фінансовий звіт за формою 1-мс, 2- мс)
Методичні рекомендації із застосування регістрів бухгалтерського обліку малими підприємствами (№ 720)	Визначає склад регістрів бухгалтерського обліку (журнали обліку господарських операцій, відомості обліку господарських операцій)

Спрямована на власний ризик діяльність з метою отримання прибутку і проблемний стан економічної та політичної ситуації в Україні є факторами, що гальмують темпи розвитку малого бізнесу, але саме ці фактори примушують

бізнес бути дієвим, активним та гнучким, стійким в процесі подолання труднощів.

В нашій державі підтримка гарантії для малого бізнесу забезпечуються Законом України «Про розвиток та державну підтримку малого і середнього підприємництва в Україні», де задекларовано, що держава гарантує фінансову, консультаційну, інформаційну, інноваційну і наукову підтримку, підтримку суб'єктів МСП, що здійснюють експортну діяльність, також підтримку у сфері підготовки, підвищення кваліфікації та перепідготовки управлінських кадрів та потенційних працівників у сфері ведення бізнесу [23].

Для малого бізнесу та бізнесменів-початківців найвагомішою є фінансова підтримка, котра в нашій державі надається з державного та місцевих бюджетів. Проте на таку фінансову підтримку можуть розраховувати лише ті суб'єкти МСП, які відповідають визначеним критеріям Господарського Кодексу України.

Організаційно-правові вимоги до класифікації суб'єктів підприємницької діяльності наразі також виступають проблемним питанням. Господарський кодекс України зазначає, що до видів суб'єктів підприємницької діяльності належать суб'єкти великого, середнього, малого та мікропідприємництва. Також у ньому зазначені критерії віднесення суб'єктів господарювання до відповідного виду ведення підприємницької діяльності залежно від кількості працюючих та доходів від будь-якої діяльності за рік (класифікацію подано у попередньому розділі роботи).

На протязі останніх років податкова система України відзначається суттєвими змінами, зокрема, в даний час число податків і зборів є мінімальним за всю історію нашої незалежної держави (7 загальнодержавних податків і зборів; 2 місцевих податки та 2 місцевих збори). Зараз сучасна українська податкова система визначає для малих підприємців два шляхи ведення діяльності в контексті сплати ними податків: загальна система та спрощена (єдиний податок).

У разі коли суб'єкт господарювання знаходиться на загальній системі оподаткування, то він повинен сплатити податки, відповідно до переліку поданого в статтях 9 - 10 Податкового кодексу України (див. табл. 3.2). Існуюча система оподаткування має ряд недоліків для платників, це стосується значної кількості обов'язкових платежів, фіскальної мети адміністрування податків та зборів, складність ведення бухгалтерського обліку та відповідно нарахування податків і зборів, потреба в значних ресурсах для ведення діяльності і ін.

Таблиця 3.2

Види податків і зборів у 2020 році []

Загальнодержавні податки збори і	Основна ставка, %	Місцеві податки і збори
— податок на прибуток підприємств;	18%	Податки:
— податок на доходи фізичних осіб;	18%	— податок на майно;
— податок на додану вартість;	20%	— єдиний податок
— акцизний податок;	Сплачуються за умов здійснення СПД певних видів діяльності	Збори:
— екологічний податок;		— збір за місця для паркування транспортних засобів;
— рентна плата;		— туристичний збір

Також Податковий кодекс України дозволяє суб'єктам малого бізнесу обрати спрощену систему оподаткування, обліку та звітності. Вона характеризується особливим механізмом адміністрування податків і зборів, що визначається заміною сплати окремих податків і зборів на оплату єдиного податку з одночасним веденням спрощеного обліку та звітності [].

Ставки єдиного податку для ФОП I і II груп розраховуються відповідно до розміру мінімальної заробітної плати та прожиткового мінімуму на 1 січня і складе в 2020 році:

для I групи - до 10% розміру прожиткового мінімуму для працездатних осіб (2102 грн), тобто до 210,20 грн;

для II групи - до 20% розміру мінімальної заробітної плати (4723 грн), тобто до 944,60 грн;

для III групи ставка єдиного податку встановлена у відсотках від доходу: 3% - платники ПДВ та 5% - неплатники ПДВ.

для IV групи розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від категорії (типу) земель, їх місцезнаходження та визначається у % бази оподаткування.

Що стосується оптимального способу стягнення податків з малого бізнесу в Україні, то слід відмітити це єдиний податок, оскільки загальна система оподаткування є надто складною й обтяжливою.

У процесі застосування методів спрощеного оподаткування, обліку та звітності відбувається дерегулювання в області податкового обліку та звітності, котрі відрізняються надмірними обсягами і складністю.

Зважаючи на вищевикладене, науковцями створена сукупна модель оподаткування малого бізнесу в Україні (див. рис. 3.1).

Рис. 3.1. Сукупна модель оподаткування малого бізнесу в Україні []

Запровадження такої моделі оподаткування малого бізнесу прагне розробки на рівні діючого законодавства конкретних вимог задля спрощення системи адміністрування і обліку податків, що в свою чергу дозволить підприємцям сконцентрувати фінансові та трудові ресурси саме на виконанні своїх функціональних цілей, сприятиме покращенню економічної ситуації в на місцях та в країні в цілому.

З метою оптимізації системи справляння податків не обов'язково застосовувати спеціальні податкові режими. До прикладу, більшість розвинених країн оподатковують малий бізнес на загальних підставах, надаючи разом з тим певні цільові податкові пільги конкретним видам діяльності або суб'єктам господарювання.

В податковому законодавстві зарубіжних країн малому підприємництву можуть надаватися податкові пільги у формі зменшення податкового зобов'язання, зменшення оподатковуваного прибутку або звільнення від оподаткування.

В окремих країнах, крім альтернативної системи оподаткування, вводять додаткові умови зменшення суми сплати податків для малого бізнесу, щов свою чергу сприяє переходу від тіньової господарської діяльності і дає змогу збільшити обсяги податкових надходжень до бюджету.

3.2. Методика оподаткування малого бізнесу (на ФОП «ДОМБРОВСЬКИЙ С.І.»)

Спрощена система оподаткування, обліку та звітності являє собою специфічний механізм адміністрування податкових платежів і зборів, що фактично робить зміну сплати окремих податків і зборів на сплату єдиного податку відповідно до Податкового кодексу України, разом з паралельним веденням спрощеного обліку та звітності.

Юридична особа чи фізична особа – підприємець (далі – ФОП) може самостійно обрати систему спрощену оподаткування, якщо вона відповідає встановленим вимогам ПКУ, та реєструється платником єдиного податку у визначеному порядку. Суб'єкти господарювання, які ведуть спрощену систему оподаткування, обліку та звітності, діляться на 4 групи платників єдиного податку (далі – ЄП):

1) I гр. – фіз. особи-підприємці, котрі не застосовують працю найманих робітників, займаються тільки роздрібним продажем товарів з торгових місць на ринках та/або ведуть господарську діяльність щодо надання побутових послуг населенню і обсяг доходу за 1 календарний рік не перевищує 1 млн грн;

2) II гр. – фіз. особи-підприємці, котрі здійснюють свою господарську діяльність з надання послуг, у тому числі побутових, платникам єдиного податку та/або населенню, виробництво та/або продаж товарів, діяльність у сфері ресторанного господарства, при умові, що протягом року вони не використовують працю найманих осіб (або кількість найманих осіб не перевищує 10 осіб, а обсяг їхнього доходу не перевищує 5млн грн.)

3) III гр. – фіз. особи-підприємці, котрі не використовують працю найманих осіб або кількість осіб, що є з ними у трудових відносинах, не обмежена та юр. особи-суб'єкти господарювання будь-якої організаційно-правової форми, з обсягом доходу протягом року не більше 7 млн грн;

4) IV гр. - сільськогосподарські товаровиробники.

Платники єдиного податку II гр. мають проводити розрахунки за відвантажені товари (чи надані послуги) обов'язково в грошовій формі (готівковій та/або безготівковій) відповідно до ст. 291 ПКУ.

Доходом платника єдиного податку ФОП другої групи є дохід, отриманий протягом звітного податкового періоду в грошовій формі; матеріальній або нематеріальній формі, визначеній статтею 292 ПКУ.

Дата надходження коштів платнику ЄП у грошовій (готівковій або безготівковій) формі, дата підписання платником єдиного податку акта прийому-передачі безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг) вважається датою отримання доходу платника єдиного податку є відповідно до ст. 292 ПКУ.

Ставки ЄП для платників II гр. встановлюються у % (фіксовані ставки) до розміру мінімальної заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового (звітного) року (ст. 293 ПКУ). Такі ставки єдиного податку встановлюються відповідними місцевими органами влади, для ФОП, котрі провадять господарську діяльність, залежно від виду з розрахунку на календарний місяць.

Щодо порядку нарахування та строків сплати єдиного податку, у ПКУ України, що платники ЄП II гр. сплачують його шляхом здійснення авансового внеску не пізніше 20-го числа (включно) поточного місяця. Сплата даного податку платниками II гр. проводиться за місцем податкової адреси.

Платники ЄП несуть відповідальність відповідно до ПКУ за правильність обчислення, повноту та своєчасність сплати сум ЄП, а також за своєчасність подання податкових декларацій. Відповідно до законодавства за несвоєчасність

чи несплату у повному розмірі платник карається накладенням штрафу у розмірі 50 % ставки ЄП II гр.

Надання податкового розрахунку за формою № 1ДФ ФОП – платники єдиного податку другої групи, які використовують працю найманих фізичних осіб є податковими агентами відносно таких осіб.

Податковими агентами стосовно ПДФО є самозайняті особи, зокрема ФОП, які зобов'язані нараховувати, утримувати та сплачувати ПДФО до бюджету від імені та за рахунок фізичної особи з доходів, що виплачуються даній особі, подавати звітність контролюючим органам та нести відповідальність за порушення у порядку, передбаченому законодавством.

Відповідно до п.п. 3 п. 2 розділу IV Інструкції № 449 днем сплати єдиного внеску вважається:

- у разі перерахування сум єдиного внеску з рахунку платника на відповідні рахунки органів доходів і зборів – день списання банком або органом Казначейства суми платежу з рахунку платника незалежно від часу її зарахування на рахунок органу доходів і зборів;

- у разі сплати єдиного внеску готівкою – день прийняття до виконання банком або іншою установою – членом платіжної системи документа на переказ готівки разом із сумою коштів у готівковій формі;

- у разі сплати єдиного внеску в іноземній валюті – день надходження коштів на відповідні рахунки ДПСУ, відкриті в Казначействі.

Що стосується особливостей ведення податкового обліку на ФОП «Домбровський С.І.» слід зауважити, що він здійснює ведення податкового обліку за спрощеною системою оподаткування на II групі відповідно до чинного законодавства.

Разом з податковою декларацією з податку на прибуток ФОП «Домбровський С.І.» надсилає до ДПСУ фінансові звіти суб'єктів малого підприємництва, форма № 1-м «Баланс» та 2-м «Звіт про фінансові результати».

У процесі застосування ФОП «Домбровський С.І.» II групи спрощеної системи оподаткування, підприємству відповідно значно менше зусиль йде на

проведення бухгалтерських операцій та аналізу, скорочено ризик ухилення від сплати податків та штрафів.

Отож, провівши короткий аналіз організації податкового обліку на ФОП «Домбровський С.І.» можна зробити висновок, що в загальному організація обліку знаходиться на достатньому рівні, проте містить певні недоліки, усунення яких допоможе підприємству раціонально і правильно надалі організовувати роботу бухгалтерської служби та відповідно скоротити витрати.

3.3. Напрями вдосконалення системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва з врахуванням зарубіжного досвіду

В економіці кожної розвинутої держави важливе місце посідає малий бізнес, оскільки саме він має вагомий вплив на розвиток економіки держави та її регіонів через створення нових робочих місць для потреб економічно активного населення. Малий бізнес найбільш зорієнтований на задоволення потреб покупців і замовників, він має здатність швидко та мобільно реагувати на зміну попиту і може носити інноваційний характер у процесі діяльності.

З огляду на те, що в сучасних економічних умовах МП зустрічається з проблемами високої відсоткової ставки по кредитах і позиках, відповідно це зумовлює складність одержання коштів на придбання активів, залучення висококваліфікованого персоналу через неможливість запропонувати їм вищу заробітну плату порівняно з великими підприємствами.

Ще однією особливістю малого підприємництва в Україні у процесі формуванні структури цього бізнесу є високий ступінь реагентності до чинної бюджетної та податкової політики, разом з використанням податкових пільг в загальній системі оподаткування та запровадження спрощеної системи оподаткування (ССО), котра спрямована на зниження податкового тягаря, спрощення ведення бухгалтерського і податкового обліку та звітності відповідних платників податків.

Протягом останніх років введення ССО позитивно вплинуло на розвиток малого бізнесу, про що свідчить зростання кількості створених і зареєстрованих малих підприємств та фізичних осіб-підприємців.

У процесі адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу постає актуальне питання щодо вдосконалення оподаткування суб'єктів малого бізнесу з відповідним врахуванням відповідностей національній специфіці та економічним реаліям. Складність сучасної податкової системи погіршує конкурентоспроможний стан української економіки, про що свідчить позиція України в міжнародному рейтингу простоти ведення бізнесу, де за показником «оподаткування» протягом 2019 р. та 2020 р. було проведено недостатньо реформ, тому відбулося зниження позицій України на 11 місць – з 54 до 65 сходинки серед 190 держав світу.

Протягом останнього року суттєво покращений бізнес-клімат України, проте на її загальну позицію в Рейтингу вплинули також істотні позитивні зміни в інших країнах, адже вони теж у своїх внутрішніх регулівних відносинах орієнтуються на рейтинг “Doing Business”.

Протягом останніх років зміни у податковому законодавстві Україні супроводжувались посиленням податкового тягаря на малий бізнес, а саме через квазіфіскальні платежі, котрі потрібно сплачувати поряд з єдиним податком. Відповідно до ЗУ «Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування» з 1 січня 2020 р. єдиний соціальний внесок становить 1039,06 гривні на місяць та 12468 грн в рік.

Для гармонізації чинного українського законодавства відповідно до європейського потрібно здійснити виокремлення єдиної спільної системи показників суб'єктів малого бізнесу, беручи до уваги вітчизняні економічні реалії. Тому що стосується критеріїв та показників віднесення певних суб'єктів господарювання до конкретної категорії є важливим в процесі побудови прозорої системи оподаткування СМП.

Поняття «малий бізнес» для оподаткування різниться у окремих державах. Визначення ґрунтуються на тому, який підхід використовує держава

– кількісний чи якісний. Відповідно у США під цим терміном розуміють підприємство з чисельністю до 100 працівників, у ЄС – до 50, в Австралії – до 19 осіб [1].

Малі підприємства у Європейському Союзі займають вагомe місце у структурі, що становить майже 90% від загальної кількості діючих підприємств. Щоб отримати доступ до програм підтримки та фінансування малого бізнесу важливим є процес чіткого розмежування стосовно визначення малого та середнього бізнесу [2]. Відповідно до чинних Рекомендацій до такої групи підприємств повинні належати ті, які залучають до своєї діяльності менше як 250 ос., оборот за рік яких не перевищує 50 млн євро та/або щорічно валюта балансу не більша за 43 млн євро [3]. Слід зауважити, що відповідно критерії закріплені у Господарському кодексі України та відповідають європейським критеріям.

Проте для тих осіб-платників, які сплачують єдиний податок, відповідно до Податкового кодексу України так критерії не встановлені. В цьому і виявляється суперечність між унормованими критеріями із регуляторною метою та у податкових цілях. Відповідно на сучасному етапі гармонізації податкового законодавства дана система критеріїв має гармоніювати із економічними умовам, що є в державі, а також бути уніфікованою для всіх цілей.

Проте значний соціальний та економічний ефекти функціонування спрощеної системи оподаткування виправдовують доцільність її подальшого застосування та розвитку в процесі фіскалізації суб'єктів малого підприємництва, а недоліки та зловживання, котрі виявляються у процесі застосування такого режиму оподаткування, зумовлюють необхідність процесу реформування та вдосконалення. Труднощі та суперечності, пов'язані з різноманіттям методів спрощеного оподаткування, зумовлюють необхідність розробки єдиної моделі спрощеного оподаткування суб'єктів малого підприємництва з урахуванням ієрархії платників і сучасних організаційно-правових форм малого бізнесу [26].

Основоположним документом щодо реформування податкової системи та й спрощеної системи оподаткування обліку і звітності зокрема, має стати нова редакція Податкового кодексу України.

Пропонована зараз законотворцями реформа спрощеної системи може мати негативний і гальмуючий вплив на розвиток малого бізнесу, який тільки почав формуватися та утверджуватися. Стосовно змін у податковому кодексі, то до нової системи оподаткування буде застосовано такі підходи:

- об’єктом оподаткування має бути прибуток;
- повинні бути присутні спрощені вимоги до податкового обліку та підтверджуючих документів;
- має встановлюватиметься місцевими Радами перелік видів діяльності, котрі підпадають під спрощене оподаткування [25].

Багато розвинених країн оподатковують свій малий бізнес на загальних підставах, надаючи конкретні пільги, класифікація яких наведена в табл. 3.3.

Викривлене уявлення розуміння сутності спрощеної системи в Україні потребує виправлення, адже багато підприємців пов’язують її зі зменшенням податкового навантаження, що суперечить законодавству і відповідно є не правильним.

Таблиця 3.3

Класифікація видів пільгового оподаткування малого підприємництва

Вид податкової пільги	Характеристика	Країна
1. Зменшення оподатковуваного прибутку	- прискорена амортизація; - одноразова амортизація	Франція. Німеччина. Бельгія. Польща
2. Зменшення суми податкового зобов'язання	- інвестиційний податковий кредит; - дослідницькі податкові кредити; - податковий кредит на зайнятість	Угорщина. Португалія. Франція. Данія. Німеччина. Австрія
3. Звільнення від оподаткування	- звільнення від сплати окремих податків; - заміна окремих податків спрощеною системою оподаткування	Франція. Україна. Росія. Білорусь

Суть даної системи полягає у спрощенні механізму сплати податків, спрощенні процесу ведення обліку та формування і подання звітності для платників податку. В Україні ставки ЄП є істотно нижчими, аніж ставки загальної системи оподаткування, а це відповідно веде до небезпеки штучного зменшення доходів та різноманітних способів ухилення від переходу на загальну систему оподаткування [10].

Окремої уваги заслуговує еволюційний спосіб переходу до загальної системи оподаткування. Раптове скасування спрощеного оподаткування може призвести до ряду негативних наслідків, зокрема, збільшення відсотку бізнесу в тіні, посилення адміністративного впливу та тиску тощо. З метою запобігання та уникнення цих негативних наслідків необхідно попроцесно вдосконалювати загальну систему справляння податків через недопущення адміністративного тиску на платників, спрощення процесу формування та подання податкової звітності, якомога більше наближення податкового обліку до бухгалтерського.

Спрощена система оподаткування разом з тим, що дозволяє розвиватися малому бізнесу, стає інструментом маніпуляцій у процесі справляння податкових платежів

Важливим аспектом у процесі змін та гармонізації законодавства мали б стати податкові привілеї для малого бізнесу. Використовуючи досвід країн ЄС, наша держава могла б використовувати такі форми підтримки, як звільнення окремих видів підприємств від необхідності ведення звітності про результати господарської діяльності; запровадження спеціальних режимів оподаткування податком на додану вартість деяких видів операцій тощо [12].

В сучасних умовах господарювання спрощена система оподаткування все частіше стає важливим і актуальним механізмом підтримки СМП. В процесі подальшого здійснення реформ у податковому законодавстві потрібно проводити зміни, які позитивним чином торкнуться чинної спрощеної системи оподаткування.

Отже, оподаткування суб'єктів малого підприємництва потребує законодавчого вдосконалення та інтеграції до законодавства ЄС, враховуючи сучасні соціально-економічні реалії в Україні.

ВИСНОВОК

Для України мале підприємництво має винятково актуальне значення. Розвиток мережі підприємницьких структур дозволяє вирішувати проблеми переходу до ринку, забезпечувати зайнятістю вивільнених працівників та задовольняти потреби суспільства в продукції та послугах, що притаманні цьому сектору економіки.

Підсумовуючи проведені дослідження особливостей обліку та оподаткування на підприємствах малого бізнесу в сучасних умовах господарювання можна зробити наступні висновки:

1) для виокремлення ряду критеріїв та ознак, що дозволяють сформулювати комплексне розуміння процесів, які відбуваються для підвищення рівня корисності результативної облікової інформації для всіх користувачів необхідно використовувати процес узагальнення історичного досвіду щодо організації бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу;

2) побудова ефективної системи бухгалтерського обліку на МП та удосконалення окремих її складових, наявність альтернативних варіантів вибору її елементів дозволить визначити класифікацію основних елементів з актуалізацією напрямів групування щодо малих підприємств;

3) основну причину, яка гальмує подальший розвиток малого підприємництва – відсутність у країні ефективної законодавчо закріпленої державної політики розвитку підприємництва можна досягти за допомогою аналізу реальних процесів розвитку малого підприємництва в Україні, а також активної реалізації дій з боку уряду щодо його підтримки;

4) вагомий вплив на процес діяльності малого підприємництва в Україні має бухгалтерський облік, в якому основним акцентом та визначальною рисою є його спрощений варіант. Проте на практиці існують деякі проблеми, зокрема при існуванні конкретних умов виробничо-фінансової діяльності можуть зумовлюватися потреба розширення спрощеного Плану рахунків суб'єктів малого підприємництва;

5) нестабільність чинного податкового законодавства, надмірний податковий тиск призвели до «тінізації» суб'єктів малого підприємництва, тому на даний час завдання органів влади, як законодавчих, так і виконавчих, полягає у створенні умов для початку відкритої діяльності вже зареєстрованих суб'єктів підприємницької діяльності.

Дослідження вагомих ознак діяльності малих підприємств дозволить визначити залежність розвитку підприємств малого бізнесу від внутрішніх позитивних та негативних факторів, усунення яких буде сприяти покращенню ефективності діяльності СМП та розвитку малого бізнесу в Україні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Айзатова М. Ф. Особливості організації обліку на малих підприємствах в умовах адаптації до змін законодавства / М.Ф.Айзатова, Л. М.Макарова // Молодий вчений. – 2014. – №5. – С. 237-240.
2. Бабич В. В. Бухгалтерський облік на підприємствах малого бізнесу в Україні / В. В. Бабич, Є. І. Свідерський. – К.: Лібра, 2006. – 160 с.
3. Белова І. М. Завдання та принципи побудови обліку розрахунків з покупцями і замовниками / І. М. Белова, Т. В. Дідоренко // Сталий розвиток економіки. – 2015. – № 3 (28). – С. 217-220.
4. Болотова Г. Спрощена система оподаткування: стислий огляд можливих змін / Г.Болотова [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.iepd.dn.ua/?p=3165>.
5. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік : підручник / Р. Ф. Бруханський. – Тернопіль: ТНЕУ, 2016. – 480 с.
6. Бухгалтерський облік: концептуальні основи теорії / Шило В. П., Верхоглядова Н. І., Ільїна С. Б.: навчально-практичний посібник. – К.: Кондор, 2011. – 172 с.
7. Верига Ю. А. Облік і звітність суб'єктів малого підприємництва : навчальний посібник / Ю. А. Верига. – К. : ЦУЛ, 2014. – 264 с.
8. Гарасим П. М. Особливості обліку і звітності малих підприємств в контексті податкового законодавства України [Електронний ресурс] / П. М. Гарасим, С. В. Приймак // Вісник Волинського інституту економіки та менеджменту. Збірник наукових праць. – 2011. – № 2. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Vviem/2011_2/10.pdf
9. Глебова А.І. Європейський досвід підтримки інноваційного малого і середнього підприємництва / А.І. Глебова // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск 2. – С. 47–53.
10. Гоголь Т.А. Обліково-аналітичне забезпечення управління підприємств малого бізнесу: монографія / Т.А. Гоголь. – Чернігів: Видавець Лозовий В.М., 2014. – 384 с.

11. Господарський кодекс України / Кодекс України від 16.01.2003 року № 436-IV [зі змін. та доп.]: станом на 02 червня 2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>

12. Гринів Ю. О. Аналіз підходів до оцінки інноваційного розвитку малого підприємництва регіону / Ю. О. Гринів // Формування ринкових відносин в Україні. - 2016. - № 2. - С. 106-111.

13. Гуменюк О. О. Взаємозв'язок між звітами в системі фінансової звітності / О. О. Гуменюк // Інноваційна економіка. – 2012. - № 5. – С. 116-119.

14. Гуцаленко Л.В. Обліково-контрольне забезпечення прямої державної підтримки фермерських господарств: монографія / Л.В. Гуцаленко, Н.Г. Здирко. – Вінниця: ПП “ТД “Едельвейс і К”, 2014. – 234 с.

15. Деренько О.А. Міжнародний досвід державного регулювання та підтримки малого підприємництва / О.А. Деренько // Бізнес Інформ. – 2012. – № 5. – С. 95–97.

16. Деркач Ю.А. Спрощені системи оподаткування: переваги, недоліки та шляхи їх усунення / Ю.А. Деркач, В.М. Чубай // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – № 6. – С. 155–162/

17. Дідоренко Т.В. Вплив міжнародних стандартів фінансової звітності на систему стратегічного обліку і аналізу підприємства / Т.В. Дідоренко // Вісник хмельницького національного університету, № 2, Том 1, 2015 (222). - С.110-114.

18. Дідоренко Т.В. Сутність витрат як об'єкта бухгалтерського обліку» / Т.В. Дідоренко // Науковий журнал «Молодий вчений». - № 1 (16) 1/2015. - С.126-129.

19. Жужа М. К. Принципові ознаки малого підприємництва як суб'єкта оподаткування / М. К. Жужа // Європейські перспективи. – 2015. – Вип. 5. – С. 32–38.

20. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки [монографія] / В.М. Жук. – К.:ННЦ ІАЕ, 2009. – 648 с.

21. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16.07.1999р. № 996-XIV: станом на 02 червня 2016 р.

[Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14>

22. Закон України «Про державну підтримку та розвиток малого і середнього підприємництва в Україні» від 22.03.2012 р. № 4618 –VI: станом на 21 січня 2016р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу:
<http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4618-17>

23. Засадний Б. Організаційні аспекти обліку на малих підприємствах / Б.Засадний, М.Кобзева // ВІСНИК Київського національного університету ім. Т.Г. Шевченка. – 2011. – № 130. – С. 42–44.

24. Іртищева І.О. Удосконалення обліку витрат в умовах ринкових відносин / І.О. Іртищева, О.М. Бурова, О.А. Сібілева // Науковий вісник Миколаївського державного університету імені ВО Сухомлинського. Серія: Економічні науки, 2013. – Вип. 5.1 (97) – С. 28-30.

25. Калмиков О.В. Реформування спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності / О.В. Калмиков // Економічний вісник університету. – 2012. – № 18.1. – С. 97– 104.

26. Коваленко М. А. Прогнозування впливу розвитку малого бізнесу на ВВП України. Статистика України. 2016. № 2. С. 21-26.

27. Коваль Л.П. Зміни у спрощеній системі оподаткування та їх вплив на фінансову безпеку малого підприємництва / Л.П. Коваль // Науковий вісник НЛТУ. – 2012. – № 22.1. – С. 244– 251.

28. Конституція України: Закон від 28.06.1996 р. №254к/96-ВР /. – Режим доступу:: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>

29. Кравчук К. Реформа спрощеного оподаткування: переваги і недоліки, 30.10.2015 / К.Кравчук [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/columns/2015/10/30/565352/>.

30. Крисак А. О. Проблеми розвитку малих підприємств в Україні та шляхи їх вирішення. Вісник. Київський інститут бізнесу та технологій. 2016. № 2. С. 15-17.

31. Кузьома В.В. Актуальні аспекти організації обліку та оподаткування суб'єктів малого підприємництва / В.В. Кузьома // Глобальні та національні проблеми економіки. – 2014. – Випуск №2. – С. 134-137.

32. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект / С.В. Кучер // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. Випуск 9-1. – Ч. 1. – С. 208-211 5

33. Кучер С.В. Особливості діяльності вітчизняних суб'єктів малого та середнього бізнесу: обліково-аналітичний аспект / С.В. Кучер // Науковий вісник Херсонського державного університету. – 2014. Випуск 9-1. – Ч. 1. – С. 208-211.

34. Кучерова Г. Ю. Моделювання тенденції розвитку малого підприємництва України в умовах кризи. Економіка & держава. 2017. № 5. С. 19-23.

35. Левін В. І. Еволюція концепцій оподаткування малого та середнього бізнесу в контексті євроінтеграційного вектору розвитку України / В. І. Левін // Наукові праці НДФІ. – 2016. – Вип. 1. – С. 16–35.

36. Лещенко Р. М. Напрями вдосконалення оподаткування малого підприємництва : євроінтеграційний аспект / Р. М. Лещенко, А. А. Наум // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2017. – Випуск 43. – Том 2. – С. 72–75.

37. Лозовський О.М. Особливості державного регулювання малого підприємництва в Україні / О.М. Лозовський, С.І. Шарчук // Економічний форум. – 1/2015. – С. 135–138.

38. Малишкін О. Малий бізнес: облікова політика за МСФЗ для МСП та законом про бухгалтерський облік Польщі за умов директиви 2013/34/ЄС. Бухгалтерський облік і аудит. 2016. № 11-12. С. 9-16.

39. Матрос О. М., Бобко В. В., Поліщук О. М. Аналітично-облікові аспекти діяльності фізичної особи-підприємця. Актуальні проблеми економіки. 2016. № 2. С. 308-316.

40. Міжнародний стандарт фінансової звітності для малих і середніх підприємств (МСФЗ для МСП) [Електронний ресурс] / Міжнародний стандарт від 01.01.2013 року [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: [http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/ Documents/IFRS-for-SMEs-UKR.pdf](http://www.ifrs.org/IFRS-for-SMEs/Documents/IFRS-for-SMEs-UKR.pdf).

41. Міца В. В. Малий бізнес у сучасних ринкових умовах (соціальний аспект). Економіка & держава. 2017. № 8. С. 95-98.

42. Омаров А.М. Господарсько-правове забезпечення малого підприємництва в Україні / А. М. Омаров // Економічна теорія та право. - 2016. - № 1. - С. 159-170.

43. Орлов В. О. Вплив спрощеної системи оподаткування на подальший розвиток малого бізнесу / В. О. Орлов // Сталий розвиток економіки. – 2012. – № 3. – С. 78–81

44. Панасюк О.В. Генезис системи оподаткування суб'єктів малого підприємництва в Україні / О.В. Панасюк // зб. наук. пр. Нац. ун-ту держ. податкової служби України. – 2013. – № 2. – С. 118–128 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/znpnudps_2013_2_15.pdf

45. Податковий кодекс України [Електронний ресурс] / Кодекс України від 02.12.2010 року № 2755-VI [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/275517/print1397422968999812>.

46. Потапенко О. М. Облік на підприємствах малого бізнесу : навч. посіб. / О. М. Потапенко, А. С. Полторак. - Миколаїв : Іліон, 2013. - 391 с. 57

47. Про затвердження Національного положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 07.02.2013 року № 73 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z033613/print1385404084334370>.

48. Про затвердження Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 25 «Фінансовий звіт суб'єкта малого підприємництва» [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 25.02.2000 року № 39 [зі змін. та

доп.].– Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/z0161-00/print1430143324535532>.

49. Про затвердження спрощеного Плану рахунків бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Наказ Міністерства фінансів України від 19.04.2001 року № 186 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0389-01/print1397422968999812>.

50. Про спрощену систему оподаткування, обліку та звітності суб'єктів малого підприємництва [Електронний ресурс] / Указ Президента України від 03.07.1998 року № 727/98 [зі змін. та доп.]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/727/98/print1430143324535532>.

51. Прутська Т.Ю. Пріоритетні напрямки розбудови інфраструктури підтримки підприємництва в аграрній сфері та ефективного землекористування / Т.Ю. Прутська // Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики. – 2016. – №12. – С. 36-45.

52. Спільник, Ірина Сутність обліку та актуальність вивчення його історії [Текст] / Ірина Спільник // Прикладна економіка - від теорії до практики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. [м. Тернопіль, 27 жовт. 2017 р.] / відп. за вип. П. Р. Пуцентейло. - Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2017. - С. 166-169/

53. Стасюкова К.В. Облікова система підприємств малого бізнесу із застосуванням спрощеного плану рахунків / К.В. Стасюкова // Науково-методичні аспекти обліково-аналітичної системи підприємства: [монографія] / [В.В. Немченко, Ф.А. Трішин, Л.В. Іванченкова, Н.М. Купріна, Г.О. Ткачук та ін.] ; за заг. ред. д.е.н., проф. В.В. Немченко. – Одеса: Фенікс, 2016. – С. 96-113.

54. Стратегія розвитку малого і середнього підприємництва в Україні на період до 2020 року: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.07.2017 р. № 504-2017-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/504-2017-%D1%80>).

55. Сук Л. Організація обліку на підприємствах малого бізнесу / Л. Сук, П. Сук // Бухгалтерський облік в сільському господарстві. – 2010. – № 3. – С. 36-40.

56. Труш Ю.Т. Організація обліку. Частина 1. Основи організації обліку: навч. посіб. / Труш Ю.Т., Король Г.О., Потрус Н.П.. – Дніпропетровськ: НМетАУ, 2015. – 69 с.

57. Фабіянська В.Ю. Сутність організації бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] / Ю.В. Фабіянська. – Українська наука: минуле, сучасне,, майбутнє. – 2014. – Вип. 19. Ч. 2. – С. 214-222. – Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19\(2\)__28](http://nbuv.gov.ua/UJRN/Un_msm_2014_19(2)__28)

58. Філіппова С. В. Вибір системи оподаткування та організація податкового обліку суб'єктами малого підприємництва - юридичними особами на засадах альтернативності : монографія / С. В. Філіппова, М. О. Ананська. - Одеса: Ноулідж, 2013. - 120 с.

59. Хмелюк А. В. Статистична оцінка діяльності підприємств малого бізнесу: проблеми інформаційного забезпечення. Ефективна економіка. 2013. № 12.

60. Хоча Н.В. Аналіз нормативно-правового регулювання діяльності суб'єктів малого підприємництва: сучасний стан та перспективи / Н.В. Хоча // Формування ринкової економіки в Україні. Наук. зб. за ред. З.Г. Ватаманюка. Спецвипуск 14. – Львів: Інтереко, 2004. – С. 618-625.

61. Хоча Н.В. Спрощена система обліку та звітності малих підприємств: проблеми трактування і регулювання / Н.В. Хоча // Обліково-аналітичне забезпечення системи менеджменту підприємства : наук.-практ. конф., 26-28 квіт. 2012 р. : тези допов. – Львів: Львівська політехніка, 2012. – С. 337-340.

62. Чемерис О. Державна політика розвитку малого та середнього підприємництва в Україні у контексті результативності / О. Чемерис // Ефективність державного управління. – 2017. – Вип. 3(52). – Ч. 2. – С. 234-250.